

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ח; **תפצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; **מקף פשטא** – מוציא פשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרחא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב ששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף-רב מצב** של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא – פשוט**, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מנח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.1 דברים וזאת הברכה לג,א – שבת חול המועד

בבלי ברכות נז,ב מקום שנעקרה ממנו עבודת גלולים. תנו רבנן, הוואה מרקוליס אומר: ברוך שנתן ארץ אפים לעוברי רצונו. מקום שנעקרה ממנו עבודת כוכבים אומר: ברוך שעקר עבודה זרה מארצנו, וכשם שנעקרה ממקום זה כן תעקר מכל מקומות ישראל, והשב לב עובדיהם לעבדך (רש"י לב עובדיהם - על פושעי ישראל מתפלל). ובחוץ לארץ אין צריך לומר והשב לב עובדיהם לעבדך - מפני שרובה גוים. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף בחוץ לארץ צריך לומר כן, מפני שעתידיים להתגייר, שנאמר (צפניה ג,ט) **אֲנִי אֶהְפֶּדְךָ אֶל-עַמִּים שְׂפָה בְרוּךְהָ.**

צפניה ג,ט: כי-אז אהפך אל-עמים שפה ברוכה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד:

ר' יוסף קרא: (ט) שפה ברוכה - שידברו מלות לשון הקדש שהוא לשון מובחר. שכם אחר - חבורה אחת; שיתגיירו כולם לשם ה'.

בבלי ברכות נח,א תנו רבנן: הוואה חכמי ישראל אומר ברוך שחלק מחכמתו ליראיו, חכמי אומות העולם - אומר ברוך שנתן מחכמתו לבשר ודם. הוואה מלכי ישראל אומר ברוך שחלק מכבודו ליראיו, מלכי אומות העולם - אומר ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם. אמר רבי יוחנן: לעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל, ולא לקראת מלכי ישראל בלבד אלא אפילו לקראת מלכי אומות העולם, **שאם יזכה - יבחין** בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם.

רש"י בבלי ברכות נח,א שאם יזכה - לעולם הבא ויראה בכבוד מלך המשיח. יבחין - כמה יתר כבוד נוטלי שכר מצות יותר ממה שהיה כבוד האומות בעולם הזה.

רב ששת סגי נהור הוה, הוה קאזלי כולי עלמא לקבולי אפי מלכא, וקם אזל בהדיהו רב ששת. אשכחיה ההוא מינא אמר ליה: חצבי לנהרא, כגני לייא? אמר ליה: תא חזי דידענא טפי מינך. חלף גונדא קמייתא, כי קא אוושא אמר ליה ההוא מינא: אתא מלכא. אמר ליה רב ששת: לא קאתי. חלף גונדא תניינא, כי קא אוושא אמר ליה ההוא מינא: השתא קא אתי מלכא. אמר ליה רב ששת: לא קא אתי מלכא. חליף תליתאי, כי קא שתקא, אמר ליה רב ששת: ודאי השתא אתי מלכא. אמר ליה ההוא מינא: מנא לך הא? אמר ליה: דמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא; דכתיב

(מלכים א יט,יא) וַיֹּאמֶר צָא וְעַמְדַתְּ בְהַרְּ לַפְּנֵי ה'

וְהִנֵּה ה' עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוּלָּה וְחֹזֶק מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סֵלְעִים לַפְּנֵי ה' לֹא בְרוּחַ ה' וְאִתֵּר הָרוּחַ רָעַשׁ לֹא בְרַעַשׁ ה': [יב] **וְאִתֵּר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בְאֵשׁ ה' וְאִתֵּר הָאֵשׁ קוֹל דְּמִמָּה דְקָה:** כי אתא מלכא, פתח רב ששת וקא מברך ליה. אמר ליה ההוא מינא: למאן דלא חזית ליה קא מברכת? ומאי הוי עליה דההוא מינא? איכא דאמרי: חבוריה כחלינהו לעיניה, ואיכא דאמרי: רב ששת נתן עיניו בו, ונעשה גל של עצמות.

מלכים א יט,ט - י:

[ט] וַיִּבֶא-שָׁם אֶל-הַמַּעְרָה וַיִּגְלַן שָׁם וְהִנֵּה דָבָר-ה' אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מִה-לָּךְ פָּה אַלְהָיו:

[י] וַיֹּאמֶר קָנָא קָנָאתִי לַחַי' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי-עֲזָבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-מִזְבְּחֵיךָ הַרְסוּ וְאֶת-זִבְיֹאֵיךָ הָרַגוּ בְּחָרֵב וְאִתֵּר אֵנִי לְבָדִי וַיִּבְקְשׂוּ אֶת-נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ:

מלכים א יט,יא:

וַיֹּאמֶר צָא וְעַמְדַתְּ בְהַרְּ לַפְּנֵי ה'

וְהִנֵּה ה' עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוּלָּה וְחֹזֶק מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סֵלְעִים לַפְּנֵי ה' לֹא בְרוּחַ ה' וְאִתֵּר הָרוּחַ רָעַשׁ לֹא בְרַעַשׁ ה': [יב] **וְאִתֵּר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בְאֵשׁ ה' וְאִתֵּר הָאֵשׁ קוֹל דְּמִמָּה דְקָה:**

[יג] וַיְהִי כִשְׁמַע אֱלֹהֵיו וַיִּגְלַת פְּנֵיו בְּאֵדְרָתוֹ וַיִּצְא וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הַמַּעְרָה וְהִנֵּה אֵלָיו קוֹל מִה-לָּךְ פָּה אַלְהָיו:

[יד] וַיֹּאמֶר קָנָא קָנָאתִי לַחַי' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי-עֲזָבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-מִזְבְּחֵיךָ הַרְסוּ וְאֶת-זִבְיֹאֵיךָ הָרַגוּ בְּחָרֵב וְאִתֵּר אֵנִי לְבָדִי וַיִּבְקְשׂוּ אֶת-נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ: ס

[טו] וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו לָךְ שׁוֹב לְדַרְכְּךָ מִדְּבַרְךָ דְּמַשֵּׁק וּבָאתִי וּמְשַׁחַתְּ אֶת-חֲזוּאֵל לְמַלְךְ עַל-אַרְם:

[טז] וְאֵת יְהוּא בֶן-נְמָשִׁי תִמְשַׁח לְמַלְךְ עַל-יִשְׂרָאֵל וְאֵת-אֱלִישָׁע בֶּן-שַׁפְטָן מֵאֵבֶל מְחוּלָּה תִמְשַׁח לְנָבִיא תַחְתֶּיךָ:

הסבר הלכתי והסבר אגדה סביב משנה ברכות פ"ט מ"ב: בבלי ברכות נז,ב - נט והפסוקים מלכים א יט,ט - טז:

הסבר הלכתי:

נְרוּחַ גְּדוּלָּה – מונח פזר

הרב שטרומ הי"ו מאורות הדף התשס"ה - מסוגיה זאת פסק ה-**מגן אברהם** שאפשר לברך על דבר שלא רואים, כנראה מכוון שהמלך נמצא במקום אבל אינו נראה (כמו שרב ששת לא ראה אותו), וה-**ברכי יוסף** פסק שאפשר לברך ברכת המלך גם אם רואים רק את מרכבתו ולא את המלך עצמו, כאשר ידוע שהמלך נמצא שם. מזה בדקנו בשו"ע או"ח סימן רכד עד רכט ובמפרשיו.

(מלכים א יט,יא) וְרוּחַ גְּדוּלָּה – מונח פזר, כעין שני פזר, בלימוד למקום אחר ואם צריך גם למקומו. בינתיים מצאנו לימוד אחד למקומו

(מלכים א יט,יא) וְהִנֵּה ה' עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוּלָּה וְחֹזֶק מְפָרֵק – יש ללמוד למקומו כ-אמר ... רב ששת: ... דמלכותא דארעא כעין

מלכותא דרקיעא. מוצע ההסבר כשם שמלכו של עולם משנה בטבע כך מלכות בארץ פורצת לה דרך בכל מקום שצריכה, ולכן פסוק זה הוא כנראה סימוכין למצווה לברך על מלך מאומות העולם, כמעשה רב ששת, וכנראה שזה גם סימוכין למצווה לברך על מלך ישראל.

מְפָרֵק – תרסא, בתפקיד שיעור מרחק ושיעור זמן לברכה על מלך.

מכאן ע"י **נְרוּחַ גְּדוּלָּה** – מונח פזר, לימוד למקומו בנושא מלך ושילטונים והפלגה ללימוד למקומות אחרים שאחד מהם הוא ברכות שונות על על תופעות טבע, שהן כעין שלטונים – נציגי הקב"ה בעולם.

לימוד למקומו וְחֹזֶק מְפָרֵק – גרשיים, תרסא. תרסא בתפקיד בעל בחינה נעלה (כאן בעלי שלטון, כעין במחיצה לעצמו) מרמז לפסיקת

מגן אברהם או"ח סימן רכד ה (פמ"ג) (מחה"ש) בחכמות העולם - ואם אינן חכמים אלא בדתם אינו מכרז עליהם **השלטונים שאין עול מלך עליהם** לשנות דבריה' ודן והורג במשפט מברך עליהם, ועל השירים שממנה המלך בכל עיר טוב וישר לברך בלא שם ומלכות, על השופט הגדול שהוא הקאד"י אין מברכין כלל (רדב"ז ח"ב ג):

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם: מהמקרא והתורה בעל-פה, התשע"ח; **תפצית ההשערות: אנתח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרָא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפָא = טרָא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרָא תביר טפָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפָא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקָא – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביעי – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

(מלכים א יט,יא) וְרוּחַ גְּדוּלָהּ – מונח פזר, כעין שני פזר, היינו לימוד לשני מקומות אחרים בתורה, שאחד מהם הוא ברכות שונות על על תופעות טבע, שהן כעין שלטונים – נציגי הקב"ה בעולם.

(מלכים א יט,יא) וְיֹאמֶר צֵא וְעִמַּדְתָּ בְּהָרָא לְפָנֵי ה'

וְיֹאמֶר – רביעי, מרמז לארבע ברכות שונות המפורטות ב-**משנה ברכות פ"ט מ"ב** או כמוסבר להלן.

וְיֹאמֶר – רביעי, מרמז לארבע קבוצות של תופעות טבע ששלוש מהן מפורטות ב-**משנה ברכות פ"ט מ"ב** ואחת נלמדת ב-**בבלי ברכות נט,ב**

תופעת מחזוריות תנועת הכוכבים: נסביר בסדר הכתוב בפסוק **צֵא וְעִמַּדְתָּ בְּהָרָא לְפָנֵי ה'** – מונח מונח זרקא מונח סגול, זרקא בתפקיד של תנועה ותנועה, כאן אלו מחזורי יציאת הכוכבים למסלולם וחזרתם למקומם כבעת הבריאה כמתואר ב-**בבלי ברכות נט,ב** תנו רבנן: הווא חמה בתקפתה לבנה בגבורתה וכוכבים במסילותם ומזלות כסדרן, אומר ברוך עושה בראשית. ואימת הוי? – אמר אביי: כל עשרים שמונה שנין, והדר מחזור ונפלה תקופת ניסן בשבתאי באורתא דתלת נהי ארבע.

שלוש תופעות טבע נוספות: **(מלכים א יט,יא) וְרוּחַ גְּדוּלָהּ וְחֶזֶק מְפָרֵק הַיָּם וּמְשַׁבֵּר סְלֻעִים**, ירמז ל-**משנה ברכות פ"ט מ"ב** ודרשות ה-**בבלי ברכות נט**, ופסיקות הפוסקים **שו"ע או"ח סימן רכז - רכט** על משנה זאת (**פ"ט,מ"ב**) על הזיקין ועל הזועות ועל הברקים ועל הרעמים ועל הרוחות אומר ברוך שכחו וגבורתו מלא עולם

על ההרים ועל הגבעות ועל הימים ועל הנהרות ועל המדברות אומר ברוך עושה מעשה בראשית ר' יהודה אומר הוואה את הים הגדול אומר ברוך שעשה את הים הגדול בזמן שרואה אותו לפרקים (וב-**בבלי ברכות נט,ב** מוסיף לפרקים עד כמה? אמר רמי בר אבא אמר רב יצחק: עד שלשים יום.)

על הגשמים ועל הבשורות הטובות אומר ברוך הטוב והמטיב ועל שמועות רעות אומר ברוך דיין האמת:

מְפָרֵק – תרסא, בתפקיד שיעור מרחק ושיעור זמן לברכה על תופעות טבע.

וְחֶזֶק מְפָרֵק – גרשיים תרסא, גרשיים בתפקיד יוצא, תרסא בתפקיד שיעור וביחד אלו מחזורי יציאת הכוכבים למסלולם וחזרתם למקומם כבעת הבריאה.

הַיָּם – קדמא רמז לקדמת דנא – מעשה בראשית, כמו בבבלי בכורות שיעור ראש חדש ללא שינוי הבא כך מקדמת דנא.

(ב) **ברכות על עקירת עבודה זרה**

(מלכים א יט,יד) כִּי-עֲזַבְוּ בְרִיתְהוֹאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-מִזְבְּחֵיהֶם הָאֵלִים – יש לומר כי אם בני ישראל הרסו במות יחיד שאסורות מאז הקמת בית ראשון בירושלים עשו דבר טוב. לכן אפשר כי **כִּי-עֲזַבְוּ בְרִיתְהוֹאֵל** – מהפך פשטא, מוציא הכתוב מפשוטו במובן של לשון סגיי נהור (בהשאלה מתאורו של רב ששת כסגי נהור) והוא מקור לחלק מה-**משנה ברכות פ"ט מ"א** הוואה מקום שנעשו בו ניסים לישראל אומר ברוך שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה מקום שנעקרה ממנו עבודת כוכבים אומר ברוך שעקר עבודת כוכבים מארצנו: הנידון בפרטות ב-**בבלי ברכות נז,ב**

(מלכים א יט,יד) כִּי-עֲזַבְוּ בְרִיתְהוֹאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-מִזְבְּחֵיהֶם הָאֵלִים – פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, בתפקיד של כעין היקש, העשוי לרמז דרך חלק מה-**משנה ברכות פ"ט מ"ב** ... ועל שמועות רעות אומר ברוך דיין האמת ... אל החלק הראשון של **משנה ברכות פ"ט מ"א** הוואה מקום שנעשו בו ניסים לישראל אומר ברוך שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה שאם מברך על הרעה קל וחומר שיש לברך על הטובה של הנסים שנעשו לישראל.

ועוד אפשר כי פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים **יִשְׂרָאֵל** ... **הָאֵלִים** מרמז ל- **משנה ברכות פ"ט מ"ד** הנכנס לכרך מתפלל שתים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו בן עזאי אומר ארבע שתים בכניסתו ושתיים ביציאתו ונותן הודאה לשעבר וצועק לעתיד לבא: כי אליהו בהגיעו לעיר יזרעאל נכנס למקום סכנה ועיוות דין כפי שהנהיגה שם איזבל אשת אחאב (כמו דין נבות) והיא הרודף שגרמה לאליהו לברוח למדבר. כל זקף מרמז לשתי ברכות לתנא קמא בכניסה וביציאה מן העיר לבן עזאי שתי ברכות בכניסה, שתי ברכות ביציאה.

(ג) **ברכות על נס לכלל ולפרט**

משנה ברכות פ"ט מ"א הוואה מקום שנעשו בו ניסים לישראל אומר ברוך שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה.

בבלי ברכות נד,א גמרא. מנא הני מילי? אמר רבי יוחנן, דאמר קרא: (שמות יח) **ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל וגו'**. אניסא דרביים מברכינן, אניסא דיחיד לא מברכינן? והא הווא גברא דהוה קא אזיל בעבר מינא, נפל עליה אריא, אתעביד ליה ניסא ואיתצל מיניה; אתא לקמיה דרבא, ואמר ליה: כל אימת דמטית להתם - בריך ברוך שעשה לי נס במקום הזה!

אליהו ברח ניצל **מדש תהלים (בובר) מזמור ג** אליהו ברח, שנאמר וילך ככח האכילה ההיא ארבעים יום, **ילקוט שמעוני שמואל ב רמז קנא** אליהו ברח ויקם וילך אל נפשו,

ר' עובדיה מברטנורא מסכת ברכות פ"ט מ"א הוואה מקום שנעשו בו ניסים - כגון מעברות ים סוף ונחלי ארנון ומעברות הירדן ואבן שישב עליה משה ע"ה כשעשה מלחמה בעמלק ודומיהן. ואניסא דרביים כגון הני דאמרינן מחייבי כ"ע לברוכי, אבל אניסא דיחיד כגון הוואה מקום שנעשה לו בו נס איהו חייב לברוכי ברוך שעשה לי נס במקום הזה ובנו ובן בנו חייבים לברך ברוך שעשה נס לאבותי במקום הזה. וכל הני ברכות דמתניתין בעו הזכרת שם ומלכות דכל ברכה שאין בה הזכרת השם ומלכות אינה ברכה:

גם יחיד שניצל בנס פרטי צריך לברך, ועל נס הצלתו מספר אליהו **(מלכים א יט,יד) וְאֵת-נְבִיאָיו הֲרַגוּ בְּחֶרֶב וְאֶת-רַב אֱנֹתָר אֲנִי לְבָדִי** **וַיִּבְקְשׂוּ אֶת-נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ**:

וְאֶת-רַב אֱנֹתָר אֲנִי לְבָדִי – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד שניים המברכים על נס פרטי. מי שארע לו הנס, והיוצא מפשוטו של מקרא להכליל את בנו ושאר הדורות לברך על נס זה.

אם לא היה כתוב ההמשך **וַיִּבְקְשׂוּ אֶת-נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ** אפשר כי דברי אליהו וחזרתו עליהם היו בבחינת הנאמר **משנה ברכות פ"ט מ"ג** ... הצועק לשעבר הרי זו תפלת שוא ... כפי' **ר' עובדיה מברטנורא** הצועק לשעבר - המתפלל על מה שכבר היה הרי זו תפלת שוא,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ח; **הצגת השערות**, **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים (פקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף** פשטא – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

דמאי דהוה הוה (שמה שהיה כבר היה ואי אפשר לשנותו). אבל בהוסיפו **ויבקשו את-נפשי לקחתה** הרי זה בבחינת דבר הנמשך בהוה ולעתיד ולכן אין זאת תפילת שוא.

ויבקשו את-נפשי – מרכא טפחא, יתור לרבות המסביר מדוע גם הבן של בעל הנס וצאצאיו צריכים לברך על הנס כי הרוזף עמד לקחת נפשו **לקחתה** – סלוק, להגביל חיי הנדרף וזרעיותו, שלא באו עדיין לעולם.

(ד) **ברכות על הרעה**
[ין ניאמר] – **טרסא**, שיעור זמן לאמירת ברכת כגון ברוך דיין האמת על שמועה קרובה עד 30 יום **בבלי מועד קטן כא**, (ודומה במסכת שמחות פי"ב ה"ב, עירובין מו, א, תנו רבנן: שמועה קרובה נוהגת שבעה ושלשים, שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד. איזו היא קרובה ואיזו היא רחוקה? קרובה – בתוך שלשים, רחוקה – לאחר שלשים, דברי רבי עקיבא.

(מלכים א יט, יד) **כי-עזבו ברייתך בני ישראל את-מזבחתך הָרְסוּ וְאֶת-נְבִיאֶיךָ הָרְנוּ בַחֲרֹב**
 קטע הפסוק **(מלכים א יט, יד)** **וְאֶת-נְבִיאֶיךָ הָרְנוּ בַחֲרֹב** – טפחא מונח אתנה, מרבה מיני סיבות לברך על הרעה **משנה מסכת ברכות פ"ט מ"ב** ... ועל שמועות רעות אומר ברוך דיין האמת: **גם פתיחת משנה מסכת ברכות פ"ט מ"ה** חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה ... הפסוקים **מלכים א יט, יד** מתיחסים לרעה לכלל והפסוק המנמק זאת ב-**משנה מסכת ברכות פ"ט מ"ה** מתיחס לאדם פרטי **(דברים ואחחנן ו, ה)** **וְאֶהְבֶּתְךָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לְבָבְךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ**:
וְאֶת-נְבִיאֶיךָ הָרְנוּ בַחֲרֹב – טפחא מונח אתנה, טפחא בתפקיד פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה ואח"כ טפחא ללא מרכא בתפקיד התפשטות האפיון לכתוב לפנייה ללמד כי **כי-עזבו ברייתך בני ישראל את-מזבחתך הָרְסוּ** מוקש ל-הריגה בחרב ויש לברך על רעה לכלל.

הרעה הכללית הזאת אמורה להיות מתוקנת ע"י שליחות אליהו להמליך את חזאל, יהוא, ומינוי אלישע לנביא, אלא שבינתיים היא רעה. אפשר כי **כי-עזבו ברייתך בני ישראל את-מזבחתך הָרְסוּ** – פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, בתפקיד של כעין היקש, העשוי לרמז לחלק מה-**משנה מסכת ברכות פ"ט מ"ג** ... מברך על הרעה מעין הטובה ועל הטובה מעין הרעה ... הנידון בפרטות במקומות אחדים כגון

(א) **בבלי ברכות נ"ב**, ... **תא שמע: מת אביו והוא יורשו, בתחלה אומר ברוך דיין האמת ולבסוף הוא אומר ברוך הטוב והמטיב!**
 (ב) **בבלי ברכות ס, א** והרמב"ם בפירושו מנמק שמברכים על המצב הנוכחי ולא על המצב העתידי האפשרי. ב-**פירוש המשנה לרמב"ם מסכת ברכות פ"ט מ"ג** ר"ל שאם באה עליו צרה אף על פי שתכליתה טוב מברך דיין האמת, וזהו מעין על הרעה. וכן אם באה עליו טובה אף על פי שתכליתה רעה מברך הטוב והמטיב, וזהו מעין על הטובה. ודוגמת הבכא הראשונה, כגון שעבר שטפון על שדהו הרי זו רעה, אף על פי שתכליתה טובה שתרעה אדמתו, ואולי אף יביא אותו השטפון לאדמתו תועליות. ודוגמת הבכא השניה, כגון שמצא ממון וראוהו אחר כשלקחו, הרי זו טובה. אף על פי שתכליתה רעה שאותו אדם שראוהו ילשין עליו אצל המלך, ויענהו המלך וידרוש ממנו יותר ממה שמצא. (כאן הרחבת הענין ע"י הרמב"ם) וטעם דין זה שדברים המצויים הן שאין במציאותן ספק, ולכן מברך על מה שהוא עכשיו ולא יביט לסוף לפי שאותו הסוף אפשרי, ודיו לאפשרי היותו אפשרי.

הסבר אגדה: רוח פועלו של מלך המשיח
 הסבר פשט הענין ע"פ פ' רלב"ג, ואחריו הסבר בפנימיות הענין ע"פ תבניות הטעמים.
[ט] וַיְבֹאֲשֵׁם אֱלֹהֵי הַמַּעֲרָה וַיִּלְךְ שָׁם וַהֲנֵה דָבָר-הוּא אֱלֹהֵי נִיאָמַר לוֹ מִה-לָּךְ פַּה אֱלֹהֵי:
רלב"ג וַהֲנֵה דָבָר-הוּא אֱלֹהֵי נִיאָמַר – אחשוב, כי בתחלה בא אליו **דָבָר-הוּא** על דרך הנבואה, ושאל לו השם יתברך **מִה-לָּךְ פַּה אֱלֹהֵי**, ואע"פ שכבר ידע זה השם יתברך, על דרך אמרו לקין "אי הבל אחיך" (בר' ד, ט). (ועל דרך אמרו לאדם הראשון בגן עדן איכה בהסתתרו מפני ה' כי התבייש בחטאו (בר' ג) ובשניהם ביקש ה' להיכנס עמם לשיחה ויורו וישוּבו בתשובה אבל הם לא שבו, ויש ללמוד שביקש ה' שאליהו ישנה לדבר זכות על ישראל). והנה השיב אליהו כי הוא מקנא לשם יתברך, כי בני ישראל עזבו ברית התורה והרסו מזבחות השם יתברך, כי לא רצו לעבוד כי אם אלהים אחרים; והרגו נביאי השם **בחרב** – כי כבר הרגה אותם איזבל כמו שקדם – ונשאר אליהו לבדו מן הנביאים הידועים לה, וביקשה להרוג אותו; וכאלו שאל על זה מהשם יתברך, **שיקום נקמתו על אלו הרעות שעשו ישראל**; והנה קרה זה לאליהו מרוב כעסו על חטאת ישראל. אז אמר לו השם יתברך שיצא ויעמוד **בְּהָרָא לְפָנֵי ה'** – רוצה לומר, כי כשיראה לו כבוד ה', אז יצא מהמערה. וידמה, שכבר עשה זה השם יתברך **כדי שיבקש אליהו רחמים על ישראל** (וזה היה באותו מקום שעמד משה רבנו בפר' כי תשל וביקש רחמים אחרי מעשה העגל וה' נענה לו ולמדו סדר שלוש עשרה מדות של רחמים וזה מה שרצה שאליהו יעשה כמו משה רבנו), לא שיתפלל להשחיתם על רוע מעשיהם; כי היה רצון השם יתברך **להאריך להם אפו כדי שישוּבו אליו**. ולזה הראה לו הדברים המשחיתים, כמו **הַרְנוֹת גְּדוֹלָה** וחזקה, שהיא מפרקת הרים ומשברת סלעים. **ולא היה ברוח ה'**, כי אין מדרך השם יתברך להביא הרעות אם לא לתכלית שיגיע מהם טוב;

וַהֲנֵה הוּא עֵבֶר – דרגא מונח רביע, תבנית טעמים המרמזת לתיקון לחטא אדם הראשון הכתוב באותה תבנית טעמים **(בר' ג, ג)** **וַיְכִי תַאֲנֶה-הוּא לְעֵינָיִם**, ה' עובר על פשע לשבים בתשובה (על בסיס רמב"ן). בשם ע"ב מאותיות מלת **עֵבֶר**, הוּא עֵבֶר – מונח רביע מרמז למרכבה הא-לקית (בעה"ט) של ארבעה רגלים, ארבעה אופנים, ארבע חיות, ארבע מלאכים ראשיים וקבוצותיהם. כלומר מרמז להופעת כסא הכבוד לאפשר מעבר מכסא דין לכסא רחמים. תבנית טעמי המלים **(מלכים א יט, א)** **וַיֵּאמֶר צֵא וְעַמְדָתְךָ בְּהָרָא לְפָנֵי הוּא** – זרקא סגול שלפני **וַהֲנֵה הוּא עֵבֶר** מרמזים לאפשרות מעבר מכסא דין לכסא רחמים, בהסבר המשלב פירוש הרד"ק במקום עם דרשה במקום אחר. פי' **רד"ק וַהֲנֵה הוּא עֵבֶר** – פירוש: כבוד הוּא עֵבֶר לפניו, כמו שאמר במשה רבינו עליו השלום **וַיַּעֲבֶר הוּא** על-פְּנֵי וַיִּקְרָא **ש' כ' תשא לד, ג**). – זרקא סגול, שהיה עת רצון וגילוי שלוש עשרה מדות של רחמים.

בעקירת עבודת הבעל בהר הכרמל נאמר **(מלכים א יח, ט)** **וַיִּבְרָא כָל-הָעָם וַיִּפְלְאוּ עַל-פְּנֵיהֶם וַיִּאמְרוּ הוּא הוּא הָאֱלֹהִים הוּא הָאֱלֹהִים:** עם ישראל השיב לבבו לעבודת ה'. הגיעה עת רצון לעולם והקב"ה גילה לפני אליהו במלים **הַנֵּה הוּא עֵבֶר** – גי' משי"ח, שהמשיח עומד עמו וזה רמז לפירוש **רש"י בבלי ברכות נח, א** **שאם יזכה** – לעולם הבא ויראה בכבוד מלך המשיח.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ח; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו-1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה, תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; פ"ר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

אדם הראשון – ב, קפשיאן דוד ע' 76, רמב"ן על התורה: ... אמרו בבראשית רבה: אמר רבי חילפי שמענו שיש הלוחך לקול, שנאמר (בר' ג) **וישמעו את קול ה' אלקים מתהלך בגן לרוח היום**, ... והוא ענין גלוי שכינה במקום שהוא או הסתלקותו מן המקום שנגלה בו. וטעם "לרוח היום", כי בהגלות השכינה תבא רוח גדולה וחזק, כענין שנאמר "והנה ה' עבר ורוח גדולה וחזק ... לפני ה' "

ע' 350 אין לך קוזמיקון (ג"א קוזמיקון ממלת קוסמוס = עולמית, רוח שפגעה בכל העולם) אלא של אליהו שנאמר (מלכים א יא) **"והנה ה' עובר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים"**. רבי תנחום בר חייה ואמרי ליה בשם רבנן לעולם אין מלך המשיח בא עד שיבראו כל הנשמות שעלו במחשבה להבראות ואלו הן הנשמות האמורות בספרו של אדם (טט - הקרא (בר' ג) "זה ספר תולדות האדם"). (מסיבה לא מוסברת בראשית רבה מזכיר כאן את מלך המשיח. אפשר כי מה שגילינו כאן ע"פ תבנית הטעמים היה גלוי לפני הז"ל).

הקב"ה גילה לפני אליהו את ה-**רוח גדולה** של המשיח ופועלו ככתב **רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ד** ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו, כפי תורה שבכתב ושבעל פה, ויכופף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, (המומשל בפסוק במלה **יחזק**) וילחם מלחמות ה' (המומשלות בפסוק במלים **מפרק הרים ומשבר סלעים** נגד הכפירה של האומות), הרי זה בחזקת שהוא משיח, אם עשה והצליח ונצח כל האומות שסביביו ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה משיח בודאי (וכל זה מומשל בפסוק במלים **ויבן ויאתר הרעש אש לא באש ה' ואתר האש קול דממה דקה**). ומשמע **קול דממה דקה** שתשרור מלכות שמים כי כל אומות העולם התגיירו לשם ה' וידברו בלשון הקדש כנדרש ב-**בבלי ברכות נז,ב** רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף בחוץ לארץ צריך לומר כן (והשב לב עובדיהם לעבדך), מפני שעתידין להתגייר (וכך פי' שיטה מקובצת ע"פ רמב"ם), שנאמר (**עפני ג,ט**) **אז אהפך אל-עמים שפה ברוכה**. ופי' **ר' יוסף קרא: (ט) שפה ברוכה** - שידברו מלות לשון הקדש שהוא לשון מובחר. **שכם אהר** - חבורה אחת; שיתגיירו כולם לשם ה'.

אלא שאליהו המשיח לא ללמד זכות לישראל, ולכן גלוי משיח לאליהו בעת רצון זאת שלא נוצלה הפעם והיא נדחית להופיע אחרי תלאות רבות שתחילתן נאמרת לאליהו.

ב-(י"ט, י) אליהו אמר את קנאתו לה'. ב-(י"ט, יא) במלים ותבנית הטעמים **והנה ה' עבר** ה' רמז לאליהו שיהיה כמו ה' עובר סולח ומתקן. אבל אליהו נשאר בקנאתו וב-(י"ט, יד) חוזר על מלות וטעמי (י"ט, י). ונראה כי ה' מטיל עליו שליחות ב-(י"ט, טו - טז) עם רבוי והמעטה. (**מלכים א יט, טו**) **ויאמר ה' אליו** – מהפך פשטא זקף-קטן, שתי שליחויות מוטלות על אליהו, אחת כפשוטו של הענין לתקן את ישראל לשוב לה', ואז ע"פ **פסיקתא רבתי (איש שלום) פיסקא ד - ויקח אליהו** ואליהו גאלם לעתיד לבא בשליחות **הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא וגו' (מלאכי ג,כג)**, **מלאכי ג כג - כד: [כג] הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הנדול והנורא:** **[כד] והשיב לב-אבות על-בנים ולב בנים על-אבותם פן-אבוא והכיתי את-הארץ חרם:** אחת יוצאת מפשוטו של ענין, לתקן את עצמו, ואז יוכל לדבר (ראה להלן) - לבשר את הגאולה לעתיד לבוא.

(**מלכים א יט, טו**) **לך** – תביר **שוב לדרבך** – מרכא טפחא, יתור לרבות לאליהו תיקון ישראל באמצעות צר חיזוני - חזאל, מושל ישראל – יהוא, ונביא תחתיו היינו במקומו - אלישע. **לך** – תביר, ממעט את אליהו מהמשך תיקון ישראל לשוב אל ה' בגלל דרך הקנאות, ומטיל עליו שליחות תיקון עצמו ע"י **תיקונים לרבוי דבור:** **מדברה דמשק** – מונח אתנה, רבוי והגבלה. **מדברה** כעין מלת "ה-מדבר = לשון דיבור", **מדברה** – מונח, רבוי הופעות, אליהו מחויב להופיע לכל ברית מילה בכל מקום שהוא בעולם (במדבר ובמקום סנה) כנאמר ב-**פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק כח** ... חייד שאין עושין ברית מילה עד שאתה רואה בעיניך, ... כדי להיווכח במסירות הנפש **כי לא-עזבו ברייתך בני ישראל**

מדברה דמשק ר"ת מ' ד' = ד'ם מ'ילה, וכן **מד** ו-**דמ** מרמזים לדם מילה. ועל מה שאמר **את-מזבחתיך הרוסו** - יש לומר כי אם הרסו במות יחיד שאסורות מאז הקמת בית ראשון בירושלים עשו דבר טוב. אפשר שכיוון לומר שפסקו מלברך לה' על שולחנם כי שולחן כעין מזבח. אפשר כי לכן אחרי זמן הנהג להזכיר בברכת המזון כי "הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא ויבשר לנו בשורות טובות" להראות לאליהו שבני ישראל מברכים לה' על שולחנם ובפסח נקרא אליהו לכל בית ישראל להיווכח במסירות נפש לקיים מצוות פסח ואמונה בגאולה שעליו לבשר.

ועל מה שאמר **ואת-נביאיך הרגו כתרב ואותר אני לבדי ויבקשו את-נפשי לקחתה** נקרא לתרץ קושיות הלכתיות להיווכח שלומדים תורה

דמשק – אתנה מגביל, אפשר כי אליהו כל כך טרוד עד שלרוב אינו עובר בשער הישיבה של מעלה (זמנו מוגבל) ומלת **דמשק** בכעין נוטריקון הנדרש על הכינוי דמשק אליעזר – דולה ומשקה מתורת רבו, היינו שאליהו מקבל ידיעותיו מהיוצאים מהישיבה. **דמשק** – אתנה מגביל, כאשר אליהו נקרא לתור קושיות עליו ליטול רשות כדי לבוא, כנאמר **זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף כד עמוד א** פתח רבי שמעון ואמר עלאין שמעו תתאין אתכנשו אלין מארי מתיבתא דלעילא ותתא, **אליהו** באומאה עלך (משביע עליך) **טול רשו ונחית הכא** (טול רשות ורד לכאן) **דמשק** – נוטריקון: דם מילה, מזבח – משיח, שער ישיבה של מעלה, קושיות פותר – תיק"ו – תשבי יתרץ קושיות ובעיות

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים קי"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ח; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מחקה** פשטא – מוציא פשטא; מרכא = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקה** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסוק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקה-קטן** – 2; **זקה-גדול** – 3; **רביע** – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... **זקה-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיי'ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.2 דברים וזאת הברכה לגא – שבת חול המועד סוכות (התשע"ד – התשע"ה)

במדבר פינחס כט, יב: וכתמשה עשר יום לתדש השביעי מקרא-קדש יהיה לכם פל-מלאכת עבדה לא תעשו וחתתם חג לה' שבעת ימים:

והחתם חג לה' שבעת ימים: מרכא תביר טפחא מרכא סלוק
 מרכא תביר טפחא מחלק את חג הסוכות לקבוצת פרטים, היינו כל יום מהוה יום חג לעצמו לפי שמספר קרבנות הפרים שונה בכל יום.
 אבל בקרבנות המוספים של כל יום מופיע **פריים** – דרגא ו- **כבשים** דרגא. הדרגא מקשרת קרבנות כל יום אל **כט יב וחתתם חג לה' שבעת ימים:**

במדבר פינחס כט, יג – לד:
[יג] והקרבנתם עליה אשה ריח ניחח לה' פריים בני-בקר שלשה עשר אילים שנים כבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימים והיו: [יד] ומנחתם סלת בלילה בשמן שלשה עשרנים לפר האחד לשלשה עשר פריים שני עשרנים לאיל האחד לשני האילים: [טו] ועשרון עשרון לכבש האחד לארבעה עשר כבשים: [טז] ושעיר-עזים אחד חטאת מלבד עלת התמיד מנחתה ונסקה: ס

בכל יו"ט מופיע **פסוק** ובו פירוט סוג קרבנות המוספים ומספרם ובפסוק **הבא** תבת **ומנחתם** – קדמא זקה-קטן במלה אחת, כעין מוקדם והוא מאוחר בענין. ומציינת לכל סוג קרבן נפח המנחה לקרבן אחד. או שנאמר כי בא ללמד שהקרבן קדם והמנחה אחרת כמו שנדרש במנחות מכתוב אחר.
ראה קדמא זקה-קטן במלה אחת

אבל ע"פ **בבלי מנחות מד, ב**, קרא אחר (ראה להלן), מלמד שהנסכים והמנחות יכולים להיות מוקרבים שלא עם הקרבן אלא אף בליה וביום אחר כל זמן שלא קדשו בכלי שרת, לכן ממלת **[יד] ומנחתם** יש ללמוד דבר אחר, אולי ימצא מקור למשל שאפשר להביא **ביחד** הנסכים והמנחות של קרבנות הציבור, היינו מוספי יו"ט וחול המועד (האם גם שבת נכלל בכך) ואין חובת הבאה של כל אחד לעצמו. בענין הקרא האחר עצמו לפי **רש"י** כגון הקרא (**במ' פי כט, יח**) מוספי חול המועד סוכות **[יח] ומנחתם ונסכיהם** ולפי **תוספות** הקרא **י"א אמר, ג**) קרבן מוסף שבועות.

ויקרא אמר כג, יח:
והקרבנתם על-הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופר בן-בקר אחד ואילים שנים יהיו עליה לה' ומנחתם ונסכיהם אשה ריח-ניחח לה':
ויקרא אמר כג, לז:
[לז] אלה מועדי ה' אשר-תקראו אתם מקראי קדש להקריב אשה לה' עליה ומנחה זבח ונסכים דבר-יום ביומו:

רש"י בבלי מנחות מד, ב
מנחתם ונסכיהם (או **ומנחתם ונסכיהם**) **בלילה** – דמנחת נסכים קריבין בלילה ואי קשיא הא אמרי' בהקומץ [רבה] (לעיל /מנחות/ כו): דברים שדרכן ליקרב ביום וקחשיב מנחת נסכים מפרש לה בפ' יש קרבנות במסכת **תמורה (דף יד)** דהא דקתני ביום בנסכים הבאים עם הזבח והא דקתני בלילה בנסכים הבאין בפני עצמן כגון שהביא זבח בלא נסכים ולאחר זמן הביא הנסכים בפני עצמן יכול להביאן בלילה.

ואפילו למחר – אם הביא היום יכול להקריב נסכיו למחר ובלבד שלא יקדשו בכלי מאתמול דאי קדשי נפסלין בלינה כדתניא במסכ' **מעילה (דף ט)** קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה.
תוספות בבלי מנחות מד, ב

הסולת והשמן אין מעכבין את היין – משמע הא סולת ושמן מעכבין אהרדי ותימה דהא לא כתיב שום קרא במנחת נסכים ושמן ילפינן ממנחת גרבה דכתיב בה עיכובא לעיל (דף כז). וגלויי מילתא בעלמא הוי דגבי מיעוט מעכב את רובו כתיב קרא גם במנחת נסכים והתם גלי לן קרא.

מנחתם ונסכיהם (או **ומנחתם ונסכיהם**) (אפי') **בלילה** מנחתם ונסכיהם אפילו **למחר** – בפ"ב **דתמורה (דף יד)**. מוכח דלמחר נפקא לן דבר יום ביומו מלבד שבתות ה' ודרך הש"ס להביא על פסוק הרהוט בשני דרשות אע"ג דנפקי מקראי אחריני כי ההיא דשבח הפסח ושלמים הבאין מחמת הפסח פ"ק דזבחים (דף ט). ופ"ד דזבחים (דף לז). ופרק התורה (לקמן פג): ופי' מי שהיה טמא נעורים לאביה (קדושין דף ג). וכן מוהתעלמת (ב"מ דף ל). וכן ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה (גיטין דף כא): וכן מותר (פסחים דף צו): ופ"ב דבכורות (דף טו). דדריש אך ולא חלבו ומסיק רבא דאך לאותו ואת בנו הוא דאתא וחלבו מדמו נפקא וכן בשמעתי' דתניא בבריית' זבח ונסכים ומסקינן דבסברא פליגי.

ומנחתם ונסכיהם (או **ומנחתם ונסכיהם**) – פי' בקונט' פ"ק דזבחים (דף ח). ופרק המזבח מקדש (שם פד). ופ"ב **דתמורה (דף יד)**. **דמנחתם ונסכיהם** דפרי חג קדריש וקשה לר"ת היכי משמע מיניה לילה ועוד היכי דרשינן מיניה **מנחה** ואח"כ נסכים הא קרא דבתריה כתיב **לפריים לאילים** ואינם כתובים על הסדר דפריים ואילים קדמי ותו דפרי' ורבנן נמי הא בעי ליה **ומנחתם** וכו' ומאי צריך **הא טובא כתיב** אלא על כרחין כיון שכולם משונים זה מזה כולו צריכי לכך נראה לר"ת דדריש מקרא דעצרת **פרשת**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; תפצית ההשערות; אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להוביל; מונח – רבוי; מקור פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דקא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דקא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקא – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסא – סדור שנוחל, השלם והחלק נדרשים; ורקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; פיר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

אמור אל הכהנים (**ויקרא אמר כג'ח**) **ואילם שנים יהיו עליה לה' ומנחתם ונספיהם אשה ריח-ניחח לה'**: מדכתב נסכים בין עולה לאשה ש"מ דבאים בלילה כי אשה דהיינו הקטרה ולא מייתורא ונקט מנחה ברישא דדמי לעולה טפי בהקטרה והא דפ"ק **דזבחים (דף ת.)** דריש מנחתו ונסכים אפי' בלילה ומשמע התם דמייתורא דווקא קדריש והתם גבי נזיר דרש מדכתי' **מנחתו ונסכו** וכתיב נמי **ומנחתם ונסכיהם** למחר נמי שמעינן כיון דגלי גבי עצרת תו אין לחלק ותימה והא הני קראי בבאין עם הזבח כתיבי והנהו לא אתא אלא ביום כדאיתא בפ"ב **דתמורה (דף יד.)**

וי"ל דאם אינו ענין בבאין עם הזבח תנהו ענין בבאין לאחר הזבח והא דאמרין בריש **תענית (דף ב:)** מה ניסוך המים בלילה דאמר מר **ונספיהם אפי' בלילה** משמע דמקרא דפרי החג מיייתי שאין ניסוך המים אלא בחג לאו מילתא היא דכיון דגלי לן קרא בעצרת דהוי נסכי צבור ה"ה לכל נסכי צבור וקרא דאיצטריך בניזיר דהוי נסכי יחיד.

ראה **פזר תלישא**

[יז] וביום השני פרים בני-בקר שנים עשר אילים שנים
 כבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימם:
 [יח] ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם כמשפט:
 [יט] ושעיר-עזים אחד חטאת
 מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם: ס
 [כ] וביום השלישי פרים עשתי-עשר אילים שנים
 כבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימם:
 [כא] ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם כמשפט:
 [כב] ושעיר חטאת אחד
 מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם: ס
 [כג] וביום הרביעי פרים עשרה אילים שנים
 כבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימם:
 [כד] ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם כמשפט:
 [כה] ושעיר-עזים אחד חטאת
 מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם: ס
 [כו] וביום החמישי פרים תשעה אילים שנים
 כבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימם:
 [כז] ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם כמשפט:
 [כח] ושעיר חטאת אחד
 מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם: ס
 [כט] וביום הששי פרים שמונה אילים שנים
 כבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימם:
 [ל] ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם כמשפט:
 [לא] ושעיר חטאת אחד
 מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם: ס
 [לב] וביום השביעי פרים שבעה אילים שנים
 כבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימם:
 [לג] ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם כמשפטם:
 [לד] ושעיר חטאת אחד
 מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם: ס

ראה בבלי **תענית גא**

רש"י בבלי סוכה נה, א ... אתקין אמימר דמדלגי דלוגי - ונמצאו כולן עומדין, אומרין ביום ראשון של חול המועד ביום השני ובוים השלישי ספק שני ספק שלישי.

ולמחר אומרים ביום השלישי ובוים הרביעי, ובשלישי דחול המועד - ביום הרביעי ובוים החמישי, וברביעי - ביום החמישי ובוים הששי, ובחמישי דחול המועד, שהוא הושענא רבא, אומרים ביום הששי ובוים השביעי כספיקו, והיינו דלוגי - שאומרים היום מה שאמרו אתמול, כדאמרין (מגילה כב) גבי ראש חדש - רב אמר: דולג - שאומר השני אחד מן הפסוקים שאמר ראשון, וכי היכי דאתקין אמימר לענין תפלה עבדינן נמי לענין קוראי התורה, שהרביעי הקורא, שהוא מוסף בחולו של המועד, יותר משאר ימים, וניכר שהוא בא לכבוד היום, הוא קורא את ספיקי היום, כמו ששליח צבור אומרן, ואם שבת הוא - קוראן המפטיר, והשלשה שקורין תחילה, אין מקפידין על קריאתם - יקראו מה שירצו, ומכל מקום, כך היו נוהגין רבותי - שני ראשונים קוראים שנים ספיקי היום, והשלישי בפרשת יום המחרת, שאינה מספיקות היום כלל, והרביעי חוזר וקורא מה שקראו שנים הראשונים.

ביום שני של סוכות בארץ-ישראל זה חול המועד, בחו"ל זה יום טוב שני של גלויות, קוראים ביום הראשון כדי לא לפגוע בקדושת היום. אפשר כי התורה רמזה מה יעשו בני ישראל אשר מסיבה כלשהי נמצאים מחוץ לארץ ישראל. הרמז נמצא בקרא (**במ' פי כט, ז**) **וביום השני** – מונח רביעי, שלא כתבנית הטעמים בשאר הימים, אפשר כי מרמז לקריאה בתורה בימי חול המועד בחו"ל, חמישה ימים בלבד.

ופ' **רש"י סוכה נה, א** והשלשה שקורין תחילה, אין מקפידין על קריאתם - יקראו מה שירצו, ומכל מקום, כך היו נוהגין רבותי - שני ראשונים קוראים שנים ספיקי היום, והשלישי בפרשת יום המחרת, שאינה מספיקות היום כלל, והרביעי חוזר וקורא מה שקראו שנים הראשונים. טט – באופן זה גם לא פוגעים בקדושת יום טוב שני של גלויות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ח; **הצגת ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרוא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.3 דברים וזאת הברכה לגא – שבת חול המועד סוכות (התשע"ה – התשע"ו)

דברים וזאת הברכה לגב:

ניאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מתר פארן ואתה מרבכת קדש מימילו אשקת אש דת למו:

ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מתר פארן – פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין בנין אב, הקש, דבר החוזר וקורה, (א) כיצד לבקש על ענין כלשהו (ב) לתבנית תפילת י"ח, תחילה שבה של המקום, אח"כ בקשת הצרכים הפרטיים, וחזרת בהודאה הקב"ה **ה' מסיני בא וזרח משעיר למו** – גרשיים מרכא (=מאריך) פשטא מהפך פשטא זקא-קטן. זקא-קטן מורה על שתי דרשות, צריך ברור האם ממלת **וּזְרַח** או האם ממלת **ה'**

מסיני בא – מרכא (=מאריך) פשטא, מיקום מרכא קודם לפשטא מעיד על אפשרות של הארכה כלשהי כגון דרשת הארכת פעולות זמן או דרך כנדרש ב-**בבלי עבודה זרה ב,ב** (האומות) אומרים לפניו: רבש"ע, כלום נתת לנו ולא קיבלנו? ומי מצי למימר הכי? והכתיב: **זב זאת לגב**, **ה' מסיני בא וזרח משעיר למו**, וכתוב: **(חבקוק ג,ג) אלוה מתימן יבוא וקדוש מהר-פארן סגלה** וגו', מאי בעי בשעיר ומאי בעי בפארן? א"ר יוחנן: מלמד שהחזירה הקדוש ברוך הוא על כל אומה ולשון ולא קבלוה, עד שבא אצל ישראל וקבלוה!

בדרך אגדה **ניאמר** – רביע, (טט – א) אמירת ה' כעין אש וארבע ענינים בתורה השייכים לאש **ירושלמי שקלים פ"ו ה"א** היא אש, מובללת מאש, חצובה באש, ונתונה באש, (טט – ב) **ניאמר** – רביע, ע"פ **ספרי דברים פיסקא שמג** ועוד מקורות הפסוק מונה ארבעה מיקומים לארבע רוחות השמים, ארבעה לשונות, בדרך הלכה **ניאמר** – רביע, שלושה חלקים בתפילת שמונה עשרה וחלק רביעי הצעידה לאחור שלושה צעדים להיפרד מהמלך. בדרך אגדה המשפיעה על דרך ההלכה, ארבע לשונות הנדרשות בספרי הם דוגמא לכל הלשונות (בספרי מסופר שהקב"ה פנה לכל האומות) ומזה נלמד הלכת לשון התפילה **טור אורח חיים הלכות תפלה סימן קא** ... ויכול להתפלל בכל לשון שירצה ופירש רב אלפס דווקא בצבור אבל ביחיד לא יתפלל אלא בלשון הקדש ויש מפרשים דהא דאמרינן יחיד לא יתפלל אלא בלשון הקדש דוקא כששואל צרכיו אבל כשמתפלל תפלה של ציבור אפי' יחיד יכול לאומרה בכל לשון ואדוני אבי ז"ל כתב דאף יחיד כששואל צרכיו יכול לשאול בכל לשון שירצה חוץ מלשון ארמי (טט בזה שונה מהספרי שפנה גם בארמית) (דרכי משה הקצר או"ח ס' קא,אות ב) וכן הוא בזהוה פ"ר לך לך (פח ב)).

ספרי דברים פרשת וזאת הברכה פיסקא שמג

(ב) **ניאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר**, מגיד הכתוב שכשפתח משה לא פתח בצרכם של ישראל תחילה עד שפתח בשבחו של מקום משל ללוטירי שהיה עומד על הבמה ונשכר לאחד לדבר על ידי ולא פתח בצרכי אותו האיש תחילה עד שפתח בשבחו של מלך אשרי עולם ממלכו אשרי עולם מדינו עלינו וזחה לבנה והיו אחרים מקלסים עמו ואחר כך פתח בצרכו של אותו האיש וחזר וחתם בשבחו של מלך אף משה רבינו לא פתח בצרכי ישראל עד שפתח בשבחו של מקום שנאמר **ניאמר ה' מסיני בא** ואחר כך פתח בצרכם של ישראל **(דב' זח"ב לג,ה) וינני בישרון גלגל חזר וחתם בשבחו של מקום (דב' זח"ב לג,ב) אין פאל ישרון, ואף דוד המלך פתח בשבחו של מקום תחילה שנאמר (תה' קמט,א) תללו יהו שירי לה' שיר תגדש ואחר כך פתח בשבחם של ישראל (תה' קמט,ד) קיררונה ה' בעמו וחזר וחתם בשבחו של מקום (תה' קמט,א) תללו יהו שירי לה' ואף שלמה בנו פתח בשבחו של מקום תחילה (דה"ב ו,יד) אירקמוך אלהים בשמים ובארץ שמר הברית ונתתם ואחר כך פתח בצרכם של ישראל (דה"ב ו,כז) רָעַב כִּי־יִהְיֶה בְּאֶרֶץ וְחָזַר וְחָתַם בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל מְקוֹם (דה"ב ו,מא) קוֹמֶה ה' אֱלֹהִים לְנוֹחֵךְ וְאֵף שִׁמְנָה עֶשְׂרֵה בְּרִכּוֹת שֶׁתִּקְנֶנּוּ נְבִיאִים הֶרְאִשׁוּנִים שִׁיהוּ יִשְׂרָאֵל מִתְּפַלְלִים בְּכָל יוֹם לֹא פָתְחוּ בְּצַרְכֶּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁפָתְחוּ בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל מְקוֹם הָאֵל הַגְּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא קְדוֹשׁ אֲתָה וְנוֹרָא שֶׁמֶךְ וְאֲחֵר כֶּךָ מֵתִיר אֲסוּרִים וְאֲחֵר כֶּךָ רּוֹפֵא חוֹלִים וְאֲחֵר כֶּךָ מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ.**

ספרי דברים פיסקא שמג (הארכת דרך) **ניאמר ה' מסיני בא**, כשנגלה המקום המקום ליתן תורה לישראל לא מרוח אחת נגלה אלא מארבע רוחות שנאמר **ניאמר ה' מסיני, וזרח משעיר למו, הופיע מתר פארן**, ואיזו היא רוח רביעית (חבקוק ג,ג) אלוה מתימן יבא. (רבוי פעולות) **דבר אחר** כשנגלה הקדוש ברוך הוא ליתן תורה לישראל לא בלשון אחד אמר להם אלא בארבעה לשונות שנאמר **ניאמר ה' מסיני בא** זה לשון עברי **וּזְרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ** זה לשון רומי **הוֹפִיעַ מִתֵּר פֶּאֶרְן** זה לשון ערבי **וְאַתָּה מִרְבַּכְתָּ קִדְשׁ** זה לשון ארמי.

(הארכת פעולות חיפוש למי ליתן התורה) **דבר אחר ניאמר ה' מסיני בא** כשנגלה הקדוש ברוך הוא ליתן תורה לישראל לא על ישראל בלבד הוא נגלה אלא על כל האומות, וגו'

ה' מסיני בא וזרח משעיר למו – גרשיים ... מהפך פשטא – כעין יצא להקל ולא להחמיר, אפשר שמזה נלמד הלכת לשון התפילה **טור אורח חיים הלכות תפלה סימן קא** ... ויכול להתפלל בכל לשון שירצה ופירש רב אלפס דווקא בצבור אבל ביחיד לא יתפלל אלא בלשון הקדש ויש מפרשים דהא דאמרינן יחיד לא יתפלל אלא בלשון הקדש דוקא כששואל צרכיו אבל כשמתפלל תפלה של ציבור אפי' יחיד יכול לאומרה בכל לשון

מסיני בא – מרכא (=מאריך) פשטא – פשטות שיתפלל במתינות בהארכת כוונה **טור אורח חיים הלכות תפלה סימן קא** ... כתב הרב רבי אליעזר שירגיל אדם עצמו שיכוין לפחות בחתימה של כל ברכה שיש בהן מאה ושלוש עשרה תיבות כמו שיש בתפלת חנה ומאה ושלוש עשרה פעמים לב בחומש לומר שצריך בהן כוונת הלב. (טט בדיקה ב"כתר" הממוחשב מעלה כי בחומש "לב" – 33 מופעים, בתנ"ך "לב" – 202 מופעים, "הלב", "כלב", "ללב", "מלב" – 8 מופעים, רק בנ"ך)

טט - דת - פירושו תורה, דת למו - אותיות תלמו"ד

בראשית א,יא וניאמר אלהים תדשא (תדשא בשינוי סדר אותיות אשדת) אותיות תד-<דת = תורה היא תכנית הבריאה, ומוציא אל הפועל בתחילה **בראשית א,א את השמים** – הנדרש שם אש (ר"ת ש"א) ומים, **ונאת הארץ** :, ובארץ מאיר ומתלבש במאמרו כח המצמיח (ש"א = א"ש הצומח) ומלת "ואת" מרבה כח הצומח, והכוחות הם (ש"א = א"ש) חיות מאור אין סוף ב"ה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ח; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבי**; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מונה רביעי** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

תורה תמימה ואתה מרבבת קדש – אות הוא ברבבות שלו⁽¹⁾ [תגיגה ט"ז א']:

תורה תמימה הערה ד) אולי דריש כן משום שהמלה **ואתה** אינה בעיקרה עברית רק ארמית, ועל יסוד זה דרשו בספרי כשנגלה הקב"ה ליתן תורה לישראל **לא בלשון אחד נגלה אלא בארבע לשונות, ויאמר ה' מסיני בא** – זה לשון עברי, **ונרח משעיר למו** – זה לשון רומי, **הופיע מתר פארן** – זה לשון ערבי, **ואתה מרבבת קדש** זה לשון ארמי, ע"כ. ואפשר עוד לפרש ע"פ זה ענין אות הוא ברבבות שלו ע"פ מ"ש שאין המלאכים מכירים בלשון ארמי. ולכן דריש אצל מלה ארמית זו שהוא מצויין כביכול מרבבות מלאכים שלו:

הלכות מהפסוק **תורה תמימה דברים לג הופיע מתר פארן** – פשטא מונה זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שתי דרשות, פשטא מלמד ששתי הדרשות הן בפשט: (טט – א) שור של ישראל שנגח לשור של עובד כוכבים פטור, (טט – ב) ושל עובד כוכבים שנגח לשור של ישראל חייב, מאי טעמא, אמר ר' יוחנן, אמר קרא **הופיע מתר פארן** – מפארן **הופיע** ממונם לישראל⁽²⁾ [ב"ק ל"ח א']:

ע"פ **תורה תמימה הערה ג)** הלשון **הופיע** מוסב על קבלת התורה (ע"י בני נח), ... ראה הקב"ה (שגם את) שבע מצות שקבלו עליהם בני נח... שאין בהם אף שמץ רוחניות, רק כולן מיוסדות על קיום העולם... לא קיימו אותן ... וכיון שסרבו ... אין להם דין ומשפט, הפקיר הבורא ממונם לישראל, המקיימים את התורה ועל ידה מקיימים את העולם, מתורת קנס.

מימינו אש דת – כתיב (ישעיה ס"ב) נשבע ה' בימינו – זו תורה, שנאמר **מימינו אש דת**⁽³⁾ [ברכות ו' א']:

להלן שלוש הלכות הנדרשות עם מלת **מימינו** – זקף-גדול

מימינו אש דת – מפני מה אין מקנחין בימין, אמר רבא, מפני שהתורה נתנית בימין, דכתיב **מימינו אש דת**⁽⁴⁾ [שם ס"ב א']:

מימינו אש דת – תניא, משום שמעיה אמרו, המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו, ונותן שלום לימין ואח"כ לשמאל, שנא' **מימינו אש דת למו**⁽⁵⁾ [יומא נ"ג ב']:

טט – **מימינו אש דת** – זקף-גדול, אפשר מרמז לשלוש הפסיעות לאחוריו, וכן שתי נקודות הן ההשתחואה לימין ולשמאל, ונקודה אחת היא ההשתחואה לאמצע.

מימינו אש דת – הנותן ס"ת לחבירו לא יתננו אלא בימין וכן הלוקחו לא יקחנו אלא בימין כנתינתו מתחלה, שנאמר **מימינו אש דת** [מס' סופרים פ"ג ה"ה]:

רש"י אש אש שחורה על גב אש לבנה, ופ' **תורה תמימה אש דת למו** – רבי פינחס בשם רשב"ל אומר, התורה שנתנה הקב"ה

למשה עיקרה מאש לבנה חרותה מאש שחורה⁽⁶⁾, היא אש, מובללת מאש, חצובה באש, ונתונה באש, שנאמר **מימינו אש דת למו**⁽⁷⁾ [ירושלמי שקלים פ"ו ה"א]: **תורה תמימה הערה ט)** כלומר האבנים עצמן היו אש לבנה ואותיותיה שהיו כתובות על הלוחות היו מן אש שחורה: **אש דת** – מרכא טפחא, כיתור לרבות על על אש לבנה (שהם האבנים) אש שחורה שהם האותיות.

דברים זאת הברכה לגז: ונאת ליהודיה ויאמר שמע ה' קול יהודה ואל-עמו תביאנו ידיו רב לו ועזר מצריו תתנה: פ

רש"י (ז) **ונאת ליהודיה** – סמך יהודה לראובן, מפני ששניהם הודו על קלקול שבידם; שנאמר: "אשר חכמים יגידו" וגו' "להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם" (איוב טו, יח-יט; ראה סוטה ז, ב). ועוד פירושו רבותינו (ראה סוטה ז, ב), שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היו עצמות יהודה מתגלגלין בארון מפני נידוי שקבל עליו, שנאמר "וחטאתי לאבי כל הימים" (בר' מד, לב); אמר משה (ראה ספ"ד שמח): מי גרם לראובן שיודה? יהודה; **שמע ה' קול יהודה** – תפלת דוד ושלמה ואסא מפני הכושים (ראה דה"ב יד, י), ויהושפט מפני העמונים (ראה שם כה-יב), וחזקיהו מפני סנחריב (ראה שם לב, כ). **ואל עמו תביאנו** – לשלום מפני המלחמה. **ידיו רב לו** – יריבו ריבו, וינקמו נקמתו. **ועזר מצריו תתנה** – על יהושפט התפלל על מלחמת רמת גלעד: "ויזעק יהושפט וה' עזרו" (דה"ב יח, לא; ראה ספ"ד שמח). דבר אחר (שם): **שמע ה' קול יהודה** – כאן רמז ברכה לשמעון מתוך ברכתיו של יהודה. ואף כשחלקו ארץ ישראל נטל שמעון מתוך גורלו של יהודה, שנאמר: "מחבל בני יהודה נחלת בני שמעון" (יהו' יט, ט). ומפני מה לא ייחד לו ברכה בפני עצמו? שהיה בלבו עליו על מה שעשה בשטים. כן כתוב באגדת תהלים (שור"ט צ, ג). **ונאת ליהודיה ויאמר** – מונה זרקא סגול, בתפקיד מוסיף מיהודה על יהודה, (א) רבוי תפילות מלכי בית דוד שמהיודה. (ב) הודאתו של יהודה גרמה להודאתו של ראובן, (ג) בתפקיד גריעה מנחלת יהודה להושיב עמו את שבט שמעון.

דברים זאת הברכה לגיא: ברה ה' חילו ופעל ידיו תרצה **מחץ מתנים קמיו ומשנאיו מן-יקומו: ס**

בבלי פסחים עב, ב ד"ה דתנן היה עומד ומקריב ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה, כל הקרבנות כולן שהקריב על גבי המזבח פסולין ורבי יהושע מכשיר. ואמרין מ"ט דר' יהושע דכתיב **ברה ה' חילו ופעל ידיו תרצה**

רש"י בן גרושה. כהן חלל זר גמור הוא וגו' **ברה ה' חילו**. בהכנהים כתיב ישימו קטורה באפך וגו' וסמך ליה **ברה ה' חילו** – חללים שבו.

רבינו חננאל ד"ה ורבי יהושע מכשיר מ"ט דכתיב **ברה ה' חילו** אפילו חולין שבו פועל ידיו תרצה.

טט – ע"פ **רש"י** ו-**רבינו חננאל ברה ה'** המהפך פשטא הוציא הכתוב מפשטו ביחס למלת **חילו** – זקף-קטן, המפסיק בינה ובין **ופעל ידיו תרצה** ללמדך כי עד שנודע שהכהן הוא בן גרושה או חלוצה והרי הוא חלל אפילו כך רבי יהושע מכשיר מ"ט דכתיב **ברה ה' חילו** אפילו חולין שבו, שבאמת הוא חולין אך נכשיר כל עבודותיו עד שנודע שהוא חלל היינו – פועל ידיו לשעבר תרצה.

ברה ה' חילו – מהפך פשטא זקף-קטן, אפשר כי כאן זקף-קטן מלמד על שני מיני כהנים: כהן כשר, כהן אחרי שנודע שהוא חלל

מחץ – קדמא, הקדים לברכם כפ' **רש"י** – ... ד"א ראה שעתידין חשמונאי ובניו להלחם עם עובדי כוכבים והתפלל עליהם לפי שהיו מעטים וגו' **מתנים קמיו ומשנאיו** – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ושעל כל אחד חל אותו ענין, ע"פ **תולדות יצחק** זה דחיית כל המערערים על הכהונה.

מחץ – קדמא, ע"פ מאור ושמש, יקדים להשכים וילמד תורה, וזה מגרש הקליפות המבלבלות בתפילה, מטהר מחשבה ממחשבות זרות בתפילה **מתנים קמיו ומשנאיו** – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ושעל כל אחד חלה אותה הלכה או ענין. כאן ע"י הלימוד קודם התפילה מסולקים כל המפריעים לתפילה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **תפצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מחקר פשט** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טרקא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפא** – קב' שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דקא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **דקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מנח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלשא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.4 דברים וזאת הברכה לג,א – שבת חול המועד (התשע"ו-ז)

ויקרא אמר כג,לט: אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ תַּחֲנוּן אֶת-חַג-ה' שִׁבְעַת יָמִים בְּיוֹם הַרְאִשׁוֹן שִׁבְתוֹן וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁבְתוֹן:

[רש"י] (וי אמר כג,לט) אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם ... תַּחֲנוּן - קרבן שלמים לחגיגה. יכול תדחה את השבת, תלמוד לומר אַךְ, הואיל ויש לה תשלומין כל שבעה:

בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ - שיהיה חדש שביעי זה בא בזמן אסיפה, מכאן שנצטוו לעבר את השנים, שאם אין העבור, פעמים שהוא (ט: ט) רוב האסיף וחג הסוכות) בא באמצע הקיץ או החורף:

תַּחֲנוּן - שלמי חגיגה:

שִׁבְעַת יָמִים - אם לא הביא בזה יביא בזה. יכול יהא מביאן כל שבעה, תלמוד לומר **(וי אמר כג,מא) וַתַּחֲנוּם אֹתוֹ**, יום אחד במשמע, ולא יותר. ולמה נאמר שבעה, לתשלומין:

שִׁבְעַת יָמִים - מונח סלוק, מונח מרבה, סלוק מגביל, רבוי לתשלומין, היינו יום הבאת שלמי חגיגה ומרבה על שבעת ימי סוכות את שמיני עצרת (כמדורש בפר' ראה), ומגביל להבאה אחת בלבד.

(וי אמר כג,לט) בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ - פשטא מקף מונח זקא-קטן, זקא-קטן מלמד על שתי דרשות בקרא. פשטא ללא מהפך לפניו מלמד על שתי דרשות בפשט הכתוב. מונח לפני זקא-קטן, תבנית העשויה ללמד על כעין מצב ביניים.

וה-[**ספרא אמור פרשה יב פרק טו**] דורש שתי דרשות בפשט הכתוב **(וי אמר כג,לט) בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ**

דרשה א: [ספרא אמור פרשה יב פרק טו] (משנה ברייתא) ו (וי אמר כג,לט) בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ עבר את השנה שתיעשה החג באסיפת הפירות.

בלשון **[רש"י] בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ -** שיהיה חדש שביעי זה בא בזמן אסיפה, מכאן שנצטוו לעבר את השנים, שאם אין העבור, פעמים שהוא בא באמצע הקיץ או החורף: טט: ב-[**בבלי ר"ה ז,א**] ועוד גמרות מקובל ללמוד שעבור לומדים מהקרא **(דב' דאח טו,א) שְׁמוֹר אֶת-חֹדֶשׁ הָאֵלִיב וְעֵשִׂיתָ פֶּסַח לֶחַד'**, ומהקרא **(שם' תשא לד,כב) וְחַג הָאֵסִיף תִּקְוַת הַשָּׁנָה**: אלא שכאן נלמדת אחת מן הסיבות לעיבור שנה.

כפי' **[הח"ח: על ת"כ מ"ו]** שתיעשה החג באסיפת הפירות מדקבע הכתוב ואמר **(וי אמר כג,לט) בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ** בזה אמר לנו דאם היתה השנה באופן דאין חג הסוכות בא בה **בְּאַסְפֹּכֶם** עבר את השנה והוא אדר השני (טט: שיבא אחרי סוכות זה המוקדם) כדי שתעשה חג הסוכות (טט: הבא) **(דב' דאח טו,ג) בְּאַסְפֹּכֶם** והוא אחד מן ג' סיבות שמעברין עבורם השנה כדאיתא ב-[**בסנהדרין פ"ק דף יב**] על ג' דברים מעברין השנה על האביב ועל פירות האילן ועל התקופה

(דב' דאח טו,ג) בְּאַסְפֹּכֶם - קדמא זקא-קטן במלה אחת, כעין מוקדם והוא מאוחר בענין. כנאמר ב-[**בבלי סוכה ט,א משנה סוכה פ"א,מ"א**] כל שעשאה קודם לחג שלשים יום. ... אם עשאה לשם חג, (1)אפילו מתחילת השנה (עשאה לשם חג) - כשרה.

ועוד ע"פ **[משנה סוכה פ"א,מ"ד,מ"ה]** במוקדם סיכך בסכך פסול או שהניח על הדפנות ללא כוונת סיכוך ואח"כ תיקן, הסכך הוכשר. **דרשה ב: [ספרא אמור פרשה יב פרק טו] (מ"ז) יכול באסיפת כל הפירות תלמוד לומר (דב' דאח טו,ג) וְחַג הָאֵסִיף תִּקְוַת הַשָּׁנָה לֶחַד שִׁבְעַת יָמִים בְּאַסְפֹּכֶם מְגֻרְנָה וּמִקְבָּד:** מגורנך ולא כל גורנך, מיקבך ולא כל יקבך, אי **בְּאַסְפֹּכֶם מְגֻרְנָה וּמִקְבָּד** יכול מקצתם תלמוד לומר **(וי אמר כג,לט) בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ** כיצד השתדל לעבר את השנה שתעשה את החג ברוב אסיפת כל הפירות.

[הח"ח: על ת"כ מ"ז] ולא כל גרנך ולא כל יקבך פ"י שכל הפירות יש להן גורן ויש מהן שיש להן יקב והם אותן פירות שעושין מהן משקה יכול מקצתם פ"י אפילו מיעוטו. ברוב אסיפת כל הפירות פ"י ברוב אסיפת המינין כיצד אם הם עשרים מיני פירות ונאספו מהן י"ג קודם החג כבר בא החג בזמנו ונ"ל שאין הולכין אלא אחר המינין המצויין בישוב ועיקריהן למאכל אדם או למשקה אדם [ראב"ד ור"ש והוא דלא כפירוש הק"א]

מלת "את" מרבה, אבל תבנית הטעמים של **אֶת-תְּבוּאֹת** – מונח לפני זקא-קטן, עשויה ללמד על כעין מצב ביניים, לא רבוי מועט ולא רבוי מלא כמו שדרש ב-[**ספרא (מ"ז)**] השתדל לעבר את השנה שתעשה את החג ברוב אסיפת כל הפירות. כיצד הגיעו הפירות לכאן כאשר כתוב **תְּבוּאֹתָ?** התשובה ע"י טעם מקף של **אֶת-תְּבוּאֹת** – מקף כרב-משמעות מלת תבואת: (א) דגן כמשמע ב-[**משנה פאה פ"א,מ"ד**] [*] כלל אמרו בפאה כל שהוא אוכל ונשמר וגידוליו מן הארץ ולקישטו כאחת ומכניסו לקיום חייב בפאה והתבואה (טט: של דגן מונה לעצמו) והקטניות בכלל הזה: וכן משמע מפ' **[רש"י] (וי בחר כה,כא) וְעֵשִׂיתָ אֶת-תְּבוּאֹתָ לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים: ...** שיזרעו בשמינית במרחשון ויקצרו בניסן **(כה,כב)** עד חג הסוכות של תשיעית, שהיא עת בוא תבואתה של שמינית לתוך הבית, שכל ימות הקיץ היו בשדה בגרנות, ובתשרי הוא עת האסיף לבית: (ב) כל גידולי אדמה, כגון דגנים, פירות האילן, ירקות. והכונה כאן למצב (ב) כפי' **[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) ויקרא פרשת אמור (המתחיל בדף נז עמוד ב)] (וי אמר כג,לט) בְּאַסְפֹּכֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ**. באסיפת כל הפירות מדבר. מלמד שכל הפירות נקראין **תְּבוּאֹת הָאָרֶץ**.

ויקרא אמר כג,מ:

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בְּיוֹם הַרְאִשׁוֹן פְּלִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ-עָבֹת וְעֵרְבֵי-נַחַל וְשִׂמְחַתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים:

(וי אמר כג,מ) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם - קדמא ואולא, כסדר לימוד, **[פירוש המשנה רמב"ם סוכה פ"ג,מ"א]** למדו בקבלה מן הָדָר להדר לשלושה המינים האחרים. ומן הלולב שהוא השני בפסוק לומד מארכו של ארבעה טפחים, טפח לאחוז ושלושה טפחים לנענע לאורך ענף ההדס ואורך ענף הערבה שיהיו שלשה טפחים.

לפי סדר לכתחילה הדר, פחות מהדר, מרבה על לכם – במשמע שלכם, מתנה על מנת להחזיר, ע"פ **[פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סוכה פ"ג,מ"א] ...** אם נתנו לו במתנה הרי זה מותר אף על פי שהיא על מנת להחזיר, כלל הוא אצלינו מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה. ומותר ליתן מתנה ביום טוב.

ומרבה על מה שלא שלכם פסולים אחרים להתמעט גזול, יבש, של אשירה, של עיר הנידחת, נקטם ראשו, נפרצו עליו. ומרבה ערבה של בעל שאינה גדלה על נחל, וערבה שנקטם ראשה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני וטוב טעם (ל) כי במצוותך האמנית – השלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ח; **הצגת ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** – **סוף הפסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יותר לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסוק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רבוע** – 4; **מונח רביעי** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כפיין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תראסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

[פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סוכה פ"ג,ה"ג] היה עולה בדעתנו שאין לוקחין ערבה אלא ממקום המים שהרי אמר ה' וערבי נחל, לפיכך השמיך כי של בעל כשרה, שזה שאמר יתעלה ערבי נחל אינו אלא לסמוך המין, יצמח איפה שיצמח, ואמרו נקטם ראש פסולה אינה הלכה.

[משנה סוכה פ"ד,מ"א] [*] (ט: א) לולב וערבה ששה ושבעה (ט: ב) ההלל והשמחה שמונה (ט: ג) סוכה וניסוך המים שבעה (ט: ד) והחליל חמשה וששה :

[פירוש המשנה לרמב"ם סוכה פ"ד,מ"א] הוא יבאר את כל הבבות האלו אחת אחת.

(י' אמר נגמ) **ושמחתם לפני ה' אלהיכם** – רביעי, ארבע קבוצות בבית במשנה א, כמנין המשולב במשנה א.

[משנה סוכה פ"ד,מ"ב] [*] לולב שבעה (במקדש ובמדינה ובשאר א"י) כיצד יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת לולב שבעה (רע"ב: במדינה זה ירושלים) ו(אם יום ראשון חל ב) שאר כל הימים ששה:

(י' אמר נגמ) **ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר פפת תמרים וענף עץ-עבת וערבי-נחל**
ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים:

(י' אמר נגמ) **ביום הראשון** – מונה רביעי, התפקיד של לפחות ארבע דרשות, נשלב מנין חלקי בפ"ה המשניות לרמב"ם:

[פירוש המשנה לרמב"ם סוכה פ"ד,מ"ב]

(ט: מן הכתוב) הלולב נטילתו חובה מן התורה **(י' אמר נגמ)** **ביום הראשון** בכל העולם, ונטילתו כל שבעה חובה במקדש בלבד, לפי שזהו כונת הכתוב **(י' אמר נגמ)** **ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים**,

(ט: א) ואמר ה' **(י' אמר נגמ)** **ולקחתם לכם ביום הראשון**, ובא בקבלה **הראשון** ואפילו בגבולין. ומה שהכריחנו שלא נטול לולב בזמן הזה ביום טוב ראשון שחל להיות בשבת כרי שלא נחדש דבר, לפי שלא היינו נוטלים אותו בחוצה לארץ ביום הראשון שחל להיות בשבת מלפנים מפני שאז לא היינו נוטלים לדעת בדיוק ראש חדש המתאים לקביעת בית דין של ארץ ישראל. והדבור על ענין הראייה והעבור שבידינו אפשר שנחבר בו חבור מיוחד נבאר בו מה שנעלם לרוב בני אדם. ומה שהכריחנו לאסור נטילת לולב בשבת שבתוך חג ואפילו במקדש. גזרה שמא יטלנו בידו ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים, ולא עשינו גזרה זו ביום טוב ראשון לפי שמצותו חמורה שהרי הוא חובה ואפילו בגבולין כמו שביארנו.

(י' אמר נגמ) **ושמחתם לפני ה' אלהיכם** – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים, שקשורים לנושא שמחה לפני ה' (ולפי **חידושי**

הריטב"א סוכה מ"א, **א**) **בלולב ושאר מינים האמורים בראש הפסוק**, שעל חלקם לא חלה ההלכה. ע"פ **[רמב"ם פ"ה מ"ב,ב]** לאסור נטילת לולב (ט: וערבה וחליל) בשבת שבתוך חג ואפילו במקדש. גזרה שמא יטלנו בידו ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים, לפי-כך גזרת רבנן מרומזת בתבנית הטעמים.

[מלבי"ם ויקרא פרשת אמור קצג] **(י' אמר נגמ)** **ולקחתם לכם**. כבר בארנו (תזריע ס' ו') שיש הבדל בין העתיד הגמור ובין העבר המהופך לעתיד ע"י הוי"ו. שהעבר המהופך לעתיד מציין השלמת הפעולה בפעם א'. והעתיד הגמור יבא גם על פעולה נמשכת. כמו שדרש על **(בר' תל' כו,ח)**

וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים וַיִּתֵּן וַיַּחֲזֹר וַיִּתֵּן כְּמִשְׁשׁוֹ. ומוזה הוציא ר"י הגו"ש לקיחה לקיחה מאגודת אבן ששם אמר **(שם' בא יב,ב)** **מִשְׁכּוֹ וַיִּקְחֵהוּ לָכֶם צֶאֱן לְמִשְׁפַּחְתְּכֶם וְשִׁחְטוּהָ הַפֶּסַח: (שם' בא יב,ב)** **וְלִקְחֶתֶם אֶצְטָת אֲזֹב**. פתח בעתיד הגמור וביצוי **מִשְׁכּוֹ וַיִּקְחֵהוּ ... וְשִׁחְטוּהָ** וחזרו לדבר בעבר המהופך **וְלִקְחֶתֶם** ולא יקחו. מפני שהאזוב צריך להלקח באגודה בפעם א' לא כל בד בד בפ"ע, וזה מציין בעבר המהופך לעתיד שמורה פעולה נגמרת בלקיחה אחת. וכן פה אמר **(י' אמר נגמ)** **תִּתְּנוּ (י' אמר נגמ)** **וְלִקְחֶתֶם**. ולא אמר תחגורו וקחו שבוה ה"י מציין קיחה נמשכת א' א' אבל **(י' אמר נגמ)** **וְלִקְחֶתֶם** שהוא העבר המהופך לעתיד מציין לקיחה בפעם א'. כי צריכים לעתיד לקיחה אגודה (ט: של ארבעה מינים). וחכ"א שזה רק לכתחילה משום זה אלי ואנוהו לא דיעבד וברייתא זו מובא בסוכה (דף י"א ודף לג) ומנחות (דף כז):

[קצד] **(י' אמר נגמ)** **וְלִקְחֶתֶם לָכֶם**. כבר התבאר שמצות שיאמרו אל הכלל בלשון יחיד נאמרו לב"ד ומצות שנאמרו בל"ד נאמרו לכ"א. כמ"ש **(דב' דאה טז,ט)** **תִּסְפְּרֶינָהּ בְּכ"ד**. וספרת לך שבע שבתות שנים בכ"ד. וספרתם לכם כ"א בפ"ע. וה"ה **(י' אמר נגמ)** **וְלִקְחֶתֶם לָכֶם כ"א בפ"ע**, וידוע שמלת לך הבא עם פעל קיחה מורה לרוב שיהי' שלו ולצרכו. ואף למ"ד ביומא (דף ג') דקח לך ועשה לך משל צבור. ס"ל שמשעה עמד במקום הצבור. אולם כמ"ש **(י' אמר נגמ)** **וְלִקְחֶתֶם לָכֶם** היינו שיהי' שלכם. ולא השאול והגזול. וזה רק ביום טוב ראשון. ודברי הברייתא דפה מובא בתוספתא דסוכה (פ"ב) ובגמ' (דף מא). ושם גריס. שקנאו ר"ג באלף זוז, ושלבסוף החזירו לר"ג. ועיי"ש:

[קצה] **(י' אמר נגמ)** **בְּיָוֵם הָרִאשֹׁן** כבר התבאר (פ' צו ס' מס) שכ"מ שאמר מלת ביום (שהי' די לומר בראשון) בא או להוציא הלילה או לדייק שיהי' דוקא באותו יום לא ביום שלאחריו. **וַדְרָשָׁה רַאשׁוֹנָה** דורש ביום ולא בלילה. **וַדְרָשָׁה שְׁנִי'** אתיא כר' אלעזר דס"ל דמכשירי לולב דוחין את השבת והוא ס"ל דלילות ממועטים מן שבעת ימים ואיתר לדיד' ביום שיהיה באותו יום ולא ידחה אף שהוא שבת. וכיוון שאמר זה רק על ביום הראשון לא ידענו שידחה שבת רק יום הראשון לבד. כן פי' בגמ' סוכה (דף מד) וא"צ למ"ש התוס' שם דמן ה' דרש:

קיבוץ דרשות שונות על **(י' אמר נגמ)** **בְּיָוֵם הָרִאשֹׁן** – מונה רביעי, בתפקיד של לפחות ארבעה לימודים. מדרשת **[בבלי סוכה מג,א]** (ט: א)

א) בְּיָוֵם - ואפילו בשבת. (ט: ב) **רִאשֹׁן** - אפילו בגבולין. (ט: ג) **הָרִאשֹׁן** - מלמד שאינו דוחה (שבת) אלא יום טוב הראשון בלבד. **[משנה סוכה פ"ד,מ"ב]** [*] לולב שבעה (במקדש ובמדינה ובשאר א"י) כיצד יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת לולב שבעה

(רע"ב: במדינה זה ירושלים) ו(אם יום ראשון חל ב) שאר כל הימים ששה:

מדרשת **[בבלי סוכה מג,א]** ו-**[פירוש המשנה לרמב"ם סוכה פ"ד,מ"ב]** (ט: מן הכתוב) הלולב נטילתו חובה מן התורה **(י' אמר נגמ)**

בְּיָוֵם הָרִאשֹׁן בכל העולם, ונטילתו כל שבעה חובה במקדש בלבד, לפי שזהו כונת הכתוב **(י' אמר נגמ)** **ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים**, (ט: ומקבלה) ואמר ה' **(י' אמר נגמ)** **ולקחתם לכם ביום הראשון**, ובא בקבלה **הראשון** ואפילו בגבולין.

(ד) ביום ולא בלילה (ה) כר' אליעזר (או אלעזר) דמכשירי לולב דוחין את השבת (שמותר לתלוש ארבעה מיני לולב ביום טוב ראשון שחל בשבת) דלילות ממועטים מן שבעת ימים ואיתר לדיד' ביום (ומלת ביום תירה) שיהיה באותו יום ולא ידחה אף שהוא שבת.

(ו) ראה להלן דרשה ששית ע"פ **[בבלי תענית ג,א]** ערבה למזבח בנוסף על ערבה לארבעה מינים. הפסוק מונה: פרי עץ הדר, כפת תמרים, ענף עץ עבת, ערבי נחל. לכן החמישית היא הערבה למזבח. וע"פ **[בבלי מועד קטן בב,ג,א]** אפשר שיש גם ענין של שיעור הערבה למזבח במספר ובאורך.

(ז) **[משנה סוכה פ"ג,מ"ג]** [*] יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת כל העם מוליכין את לולביהן לבית הכנסת למחרת משכימין ובאין כל אחד ואחד מכיר את שלו ונוטלו מפני שאמרו חכמים אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג בלולב של חבירו ושאר ימות החג אדם יוצא ידי חובתו בלולבו של חבירו: **(י' אמר נגמ)** **וְלִקְחֶתֶם לָכֶם** ע"פ המלבי"ם כל אחד ואחד ואחד לקיחה חד-פעמית בלולב שהוא רכוש **בְּיָוֵם הָרִאשֹׁן** בלבד.

(ח) **[משנה סוכה פ"ג,מ"ד]** [*] רבי יוסי אומר יום טוב **הָרִאשֹׁן** של חג שחל להיות בשבת ושכח והוציא את הלולב לרשות הרבים פטור מפני שהוציאו ברשות:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנות – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ח; **תפצית ההשערות: אנתח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ופסוקים) – להגביל: מונח – רבוי; **מחקר פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסוק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מונח רביעי** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **מונח רביעי** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.5 דברים וזאת הברכה לג,א – שבת חול המועד (התשע"ז - ח)

דברים ראה טז,ג: תנן הספלת תעשה להך שבעת ימים באספיה מנרנה ומיקבך:

ל-**[משנה סוכה פ"א,מ"א]** חלוקות שונות [*] סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה רבי יהודה מכשיר ושאנה גבוהה עשרה טפחים ושאין לה שלשה דפנות ושחמתה מרובה מצילתה פסולה.

הענין שלנו עוסק (א) **בחלק הבא של המשנה [בבלי סוכה ט,א]** ... **סוכה ישנה, בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין**. ואיזו היא סוכה ישנה? כל שעשאה קודם לחג שלשים יום. אבל אם עשאה לשם חג, אפילו מתחילת השנה - כשרה. ועוסק (ב) **במשנה ב [בבלי סוכה ט,ב]** **[משנה פ"א,מ"ב]**. העושה סוכתו תחת האילן - כאילו עשאה בתוך הבית. סוכה על גבי סוכה - העליונה כשרה והתחתונה פסולה. רבי יהודה אומר: אם אין דיורין בעליונה - התחתונה כשרה.

מהענין עולה שהמשנות הבאות קשורות לתבניות הטעמים של (ד' ראה טז,ג) באספיה מנרנה ומיקבך

גמרא. אמר רבא: לא שנו אלא באילן שצלתו מרובה מחמתו, אבל חמתו מרובה מצלתו - כשרה. ממאי - מדקתני כאילו עשאה בתוך הבית למה לי למיתני כאילו עשאה בתוך הבית? ליתני פסולה! אלא הא קמשמע לך: דאילן דומיא דבית, מה בית - צלתו מרובה מחמתו, אף אילן - צלתו מרובה מחמתו. וכי חמתו מרובה מצלתו מאי הוי? - הא קא מצטרף סכך פסול - בהדי סכך כשר! - אמר רב פפא: בשחבטן. - אי בשחבטן, מאי למימרא? - מהו דתימא: ניגזור היכא דחבטן אטו היכא דלא חבטן, קא משמע לך דלא גזרינן. - הא נמי תנינא: הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסוס, וסיכך על גבן - פסולה. ואם היה סיכוך הרבה מהן, או שקצצן - כשרה. היכי דמי? אי לימא בשלא חבטן - הא קא מצטרף סכך פסול עם סכך כשר, אלא לאו - כשחבטן, ושמע מינה דלא גזרינן! מהו דתימא: הני מילי - בדיעבד, אבל לכתחילה לא, קא משמע לך.

[רמב"ם שופר וסוכה ו'ה,ה"ב] העושה סוכתו תחת האילן כאילו עשאה בתוך הבית, הדלה עליה על האילנות וברדיה ע וסיכך על גבן ואחר כך קצצן, אם היה הסיכוך הרבה מהן כשרה, ואם לא היה הסיכוך שהיה כשר מתחתו הרבה מהן צריך לנענע פ אותן אחר קציצתן כדי שתהיה עשויה לשם סוכה.

[רש"י בבלי סוכה ט,ב] **גמרא**. למה לי למתני (למה לשון המשנה הוא) כאילו עשאה בתוך הבית - מההוא קרא דנפקא לך (מאותו כתוב שלמדנו) תוך הבית נפקא לך תחת האילן, ולמה לי למיתלי האי בהאיך (למה תולה הלימודים זה בזה)?

הא קא מצטרף סכך פסול - מחובר סכך פסול הוא, דכתיב **(ד' ראה טז,ג) באספיה מנרנה ומיקבך** - ממה שאתה מאספ מגרנך עשה סוכתך, בפסולת גורן - כגון קשין, ובפסולת יקב - כגון אשכולות ריקניות וזמורות, אלמא, תלוש בעינין, ומהני צל האילן לצל הסכך להשלים צלתה של סוכה.

בשחבטן - השפיל ענפיו למטה, מעורבין עם סכך כשר, ואין נראין בעינין, וסכך כשר רבה עליו ומבטלה, דמדאורייתא כל מילי בטל ברובה, כדתנן במתניתין **(לקמן בבלי סוכה יא,א)**: אם היה סיכוך מרובה מהן - כשרה.

(ד' ראה טז,ג) באספיה - קדמא זקף-קטן במלה אחת, כעין מוקדם והוא מאוחר בעינין. כנאמר ב-**[בבלי סוכה ט,א משנה סוכה**

פ"א,מ"א] כל שעשאה קודם לחג שלשים יום. ... אם עשאה לשם חג, (1) אפילו מתחילת השנה (עשאה לשם חג) - כשרה.

ועוד ע"פ **[משנה סוכה פ"א,מ"ד,מ"ה]** במוקדם סיכך בסכך פסול או שהניח על הדפנות ללא כוונת סיכוך ואח"כ תיקן, הסכך הוכשר. **(ד' ראה טז,ג) מנרנה** - טפחא, ללא מרכא לפנייה, כעין שנוי ורביוי. הכתוב מלמד כיצד אפשר להשתמש בפסולת הגורן ופסולת היקב

(היינו בצומח גזום או מחובר). נלמד מהמשנות הבאות ומפ' **[רש"י בבלי סוכה ט,ב]**: אם רוב הסכך כשר, ומיעוט המחובר לארץ מעורב בו ולא ניכר, המיעוט בטל בו. ואם יקצצו אחרי שסיכך, השנוי יכשירו.

[משנה סוכה פ"א,מ"ד] [*] הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסוס וסיכך על גבה פסולה ואם היה סיכוך הרבה מהן או שקצצן כשרה זה הכלל כל שהוא מקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ אין מסככים בו וכל דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ מסככים בו:

[משנה סוכה פ"א,מ"ה] [*] חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין אין מסככים בהן וכולן שהתירן כשרות וכולן כשרות לדפנות:

ומיקבך - סלוק, מגביל הסיכוך שיהיה כך: זה הכלל כל שהוא מקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ אין מסככים בו. והגדל מן הארץ ומקבל טומאה (פירות משנפלו עליהם מים) אין מסככים בו.

דברים ראה טז,טו: שבעת ימים תחג להך אלתיה בפיקום אשר-יביתך ה'

כי יבקרך ה' אלתיה בכל תבואתך ובכל מעשה ידך והיית אף שמים:

טט - **שבעת ימים** - מונח רביעי - לפחות ארבע וכאן שבעה

[אור שמח הלכות חגיגה פרק ב] ... דר"י הגלילי במכילתא (בא פ"ז) דריש קרא ד-**(ד' ראה טז,טו) שבעת ימים תחג על פסת, ושם**

כתיב **והיית אף שמים**, א"כ כתיב שמחה בחג פסח,

[רש"י] **(ד' ראה טז,טו) והיית אף שמים** - לפי פשוטו אין זה לשון צווי אלא לשון הבטחה. ולפי תלמודו למדו מכאן **(ראה פסחים**

עא,א): לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה.

טט - ליל יום טוב אחרון של פסח הוא שביעי של פסח. לסוכות אין יום טוב אחרון, ולפי שרש"י כתב בלשון רבים לילי יום טוב האחרון לשמחה, כנראה מכוון לשמיני עצרת. ובפסוק (טז,טז) דרשנו צירוף בין (טז,טו) ו-(טז,טז) ללמד על רבוי שמחה בכל הרגלים.

והיית - טפחא, **אף שמים** - מרכא סלוק.

אף שמים - מרכא סלוק, הלימוד כי מלת **אף** ממעטת לכאורה מורה על מיעוט אחד אבל טעם מרכא של מלת מרבה, וע"י צירוף עם טעם סלוק של מלת **שמים** בתפקיד הגבלה, יוצר ביחד רבוי הגבלות. **אף** - א' מגביל מהסתפקות בעופות ומנחות לשמחה ההג

ב' מגביל מזביחת קרבנות שלמים מעט ביום שמיני עצרת ומסתפקים משלמים שהוקרבו ביום שביעי (הושענא רבא)

הכלל הוא אין שמחה אלא בבשר, היינו שלמי שמחה, אבל בשמיני עצרת מסתפקים משלמים של שביעי של סוכות ושמהים על כל הטוב אשר ברח ה'!

אף שמים - המלים מרבות שמחה על ברכת ה' שנאספה לבית.

והיית - טפחא, לרבות, המלה אומרת הווייה נמשכת מהעבר אל העתיד, והטפחא פותחת טפה להתאפיין מהמרכא סלוק ולומר הוויית שמחה בבטחון בה' בלבד לא רק בסיום עם תוצאות הצלחה אלא גם לכתחילה

כי יבקרך ה' אלתיה - מונח גרשיים מונח רביעי, כעין פעמיים יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו.

טט - בכל פעילות חקלאית ואחרת יש הצלחה ויש תקלות. כאן יצא מן הכלל **אחד** שאין תקלות רק הצלחות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד"ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ח; **תפצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **המקד פשטא** – מוציא פשט; מרכא = מאריך, רבוי; **דגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא **טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי'ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.6 דברים וזאת הברכה לגא, – שבת חול המועד (התשע"ח - ט)

דברים וזה"ב לגא: וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בִּרְךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ:

(דב' וזה"ב לגא) וְזֹאת הַבְּרָכָה – מונח רביעי, בתפקיד לפחות ארבע

[ספרי דברים פרשת וזאת הברכה פיסקא שמב] (דב' וזה"ב לגא) וְזֹאת הַבְּרָכָה, הרי זו מוסיף על ברכה ראשונה שברכס יעקב אביהם

(בר' ויחי מט,כח) וְזֹאת אֲשֶׁר־דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם נִמְצְאוּ לְמִידֵים שִׁמְמָקוּם שְׁסִיִּים יַעֲקֹב אֲבִינוּ לְבִרְךְ אֶת יִשְׂרָאֵל מִשֵּׁם תַּחֲחִיל

משה לברכס שנאמר דב' וזה"ב לגא) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בִּרְךְ: **(דב' וזה"ב לגא) וְזֹאת הַבְּרָכָה** הרי זה מוסיף על ברכה ראשונה ואיזו

היא (טט: ראה הסבר נוסף להלן) **(תה' צ,א) תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִיש־הָאֱלֹהִים** ועדין הדבר תלוי אין אנו יודעים אם תפילה קודמת לברכה אם ברכה קודמת לתפילה כשהוא אומר וזאת הברכה הוי תפילה קודמת לברכה, ואין ברכה קודמת לתפילה.

(טט: ראה הסבר נוסף על לעיל) הרי זה מוסיף על ברכה ראשונה ואיזו היא (טט: היא הכתובה ב-**וי' שמ' ט,כג) וַיִּצְאֹ וַיְבָרְכוּ אֶת־הָעָם**. ועל

כך פ' **(רש"י) שִׁמְשָׁה** ואהרן ברכו **(תה' צ,ג) וַיְהִי וַיָּנֶם אֶהָיִי וְעָלִינוּ לְעֵלְיָנוּ** שכתוב זה הוא בסיום הפרק הנפתח ב-**(תה' צ,א) תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה**

אִיש־הָאֱלֹהִים) הוי תפילה קודמת לברכה

[מדרש תנאים] (דב' וזה"ב לגא) הַבְּרָכָה אל תקרא הברכה אלא הבריכה מה בריכה מטהרת טמאים כך משה מקרב רחוקים להלן בתיא

וכאן **(דב' וזה"ב לגא) יְהִי רַאוּבֵן וְאַל־יָמָת**.

(דב' וזה"ב לגא) וְזֹאת הַבְּרָכָה – מונח רביעי, בתפקיד לפחות ארבעה דברים מרומזים כאן. (א) ברכת יעקב, (ב) (ג) לפחות שתי

ברכות, שמשם ברך את ישראל כנדרש ב-**[ספרי וזה"ה שמב]**. (ד) **[מדרש תנאים]** ברכה – בריכה; (ה) **[מדרש תנאים]** **אִישׁ**

הָאֱלֹהִים מלמד שהיה מברך (ע"פ **[שפת"ח] (דב' א,יא) ללא תנאי)** והקב"ה מקיים וזה מורחב בהסבר להלן של **[בעלי התוס'] [בעה"ט]**

(דב' וזה"ב לגא) הַבְּרָכָה – רביעי, בתפקיד רובין

[מגן אברהם – ג, הרב טברסקי אברהם, ע' תשעז (אוצר החכמה)] (דב' וזה"ב לגא) וְזֹאת הַבְּרָכָה וגו' הנה על תיבת **הַבְּרָכָה** הטעם

הוא רביעי ואיתא בזהר הקדוש (ח"א כד.) **רביעי סליק לעילא**, היינו שמשם רבנו ע"ה ברך את בני ישראל כברכה זו שיתעלו למעלה עד

רום המעלות העליונות, שיזכו לבחינת רביעי שמרמז לבחינת^(טז) **(וזה"ק ח"ג רנה:)** אימא דרביעת על בנין, שתהיה אימא עילאה רביעת

עליהם תמיד להגן בעדם ולהסתירם מכל הרעות שבעולם, ועל זה מרמז מצות סוכה וגו' כי 'סכך' בגי' 'מאה' אותיות 'האם' בחינת אמא

עילאה בחינת בינה שהיא תשובה שעל ידה זוכים לבחינת אימא דרביעת (=רובצת) על בנין

(דב' וזה"ב לגא) אֲשֶׁר – קדמא, בתפקיד תפילה מקדימה לברכה

(דב' וזה"ב לגא) אֲשֶׁר – קדמא, בתפקיד מוקדם, מהווה דוגמא שממנה למדו הבאים אחריו,

[ספרי דברים פרשת וזאת הברכה פיסקא שמב] (דב' וזה"ב לגא) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בִּרְךְ מֹשֶׁה, לפי שאמר משה לישראל דברים

קשים תחילה **(דב' הא' לב,כז) מִן רַעַב וְלַחֲמֵי רִשָּׁף וְקָטָב מְרִירֵי וְשׁוֹבֵה־מַתְּ אֲשֶׁל־חַיִּים עִם־חַמַּת זֶהְלִי עָפָר**; **(דב' הא' לב,כח) מַחֲוִיל תִּשְׁכַּל־חֶרֶב**

וּמִחֲדָרִים אִמָּה (דב' עקב ט,ח) וּבְחֶרֶב הִקְצַפְתָּם אֶת־ה' **(דב' עקב ט,ז) מְקָרִים הָיִיתָם חָזַר וְאָמַר לָהֶם דְּבָרֵי נִיחוּמִים (דב' וזה"ב לגא) וְזֹאת**

הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בִּרְךְ מֹשֶׁה, וּמִמֶּנּוּ לַמּוֹדוֹ כָּל הַנְּבִיאִים שהיו אומרים לישראל דברים קשים תחילה וחוזרים ואומרים להם דברי

ניחומים.

בִּרְךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים – מרכא תביר מרכא טפחא, שני לימודים

לימוד (א) בִּרְךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים – מרכא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ובעלי הלכות או ענינים שונים

בקשר לנושא, אפשר שזה במשמעות דומה לנאמר בברכת יעקב **(בר' ויחי מט,כח) וְזֹאת אֲשֶׁר־דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אִישׁ אֲשֶׁר**

בִּבְרָכְתוֹ בְּרַךְ אֹתָם: ברכת כל שבת מיוחדת אליו ושונה מברכת השבטים האחרים. הסביר **[קדושת לוי בראשית פרשת ויחי]** ועל פי זה

יבואר הפסוק **(בר' ויחי מט,כח) וְזֹאת אֲשֶׁר־דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם**, כי יש אדם שמקבל שפע לפי כח קבלתו ולפי בחינתו, ובאמת אין שיה קבלת

אדם זה לקבלת אדם אחר, כי קבלת כל אדם לפי הכנתו קבלתו, אך לפעמים נתון הקדוש ברוך הוא אף שלא לפי הכנתו, רק לפי רצונו

של הקדוש ברוך הוא, שהוא למעלה מכח קבלת אדם. והנה כל זה הוא בתחלה, אין האדם יכול לקבל רק לפי כח מעשיו, בפרט אם

עבודתו הוא מבחינות הא' הנ"ל (טט ע"פ הקד"ל: שהוא מקבל ההשפעה מה' דרך העולמות העליונים), אך אם עובד בבחינה הב' הנ"ל (טט ע"פ

הקד"ל: שהוא מתעלה ומשפיע להבורא ולכל פמליא של מעלה), עובד הבורא רק לעשות ולמלאות רצון הבורא, אז יכול לקבל אף לפי רצון

עליון. וזהו כוונת הפסוק **(בר' ויחי מט,כח) וְזֹאת**, כי בתחלה כשהוא עובד הבורא בבחינה הא', שהוא בחינות עלמא דנוקבא, שרוצים

להיות מקבלים (ע"י וזה"ק ח"ב לז, ב), אז **אִישׁ אֲשֶׁר בִּבְרָכְתוֹ בְּרַךְ אֹתָם**: כל אחד לפי מדריגתו וכח קבלתו, לזה כח של זאב ולזה כח

הארי. ואחר כך כשיעלה על מדריגה הב', שיהיו הם המשפיעים, בחינות עלמא דדכורא, ברך אותם בכללות, שאז יכולים לקבל השפע

אף שאינה לפי בחינה שלו, רק לפי רצון הבורא וכו'.

לימוד (ב) מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא, שעל חלקם לא חלה הלכה או ענין (ב) בקשר

לנושא. משה רבנו ריבה ברכות (ראה בעה"ט להלן) אבל בענוונותו (תביר בתפקיד מיעוט) יחס הכל לברכה ה' כפי' **[דעת זקנים מבעלי**

התוספות] (דב' וזה"ב לגא) פִּי הוֹרֵ יוֹסֵף קָרָא שִׁלְפִיכָר כְּתַב אִישׁ הָאֱלֹהִים לּוֹמֵר שֶׁעַל פִּי שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בִּרְכֵן:

[בעל הטורים] (דב' וזה"ב לגא) מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים. ר"ת מאה וס"ת השם וס"ת משה. וזהו **(דב' א,יא) הִ' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵכֶם יִסֵּף עֲלֵיכֶם פָּנִים**

אֶלְפֵי פְעָמִים (דב' א,יא) שאמר תנו לו מאה ברכות בכל יום [מנחות מג,ב], ובכל ברכה וברכה (ערך של) יו"ד זהובים [חולין פז,א] הרי

אלף. לכך אמר (דב' א,יא) יִסֵּף הַשֵּׁם עֲלֵיכֶם פָּנִים אֶלְפֵי פְעָמִים משלי (ע"פ **[שפת"ח] (דב' א,יא) ללא תנאי)**. **וַיְבָרֶךְ אֹתָכֶם מִשְׁלוֹ (דב"ר א יג)**

(ע"פ [שפת"ח] (דב' א,יא) על תנאי שתקיימו התורה והמצווה).

למדנו ב-**(דב' וילך לא,א) וַיְבָרֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל**: כי טעמי **וַיְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה** תביר מרכא טפחא רמזו

לרבויו לימוד בתורה שחלקו אינו קשור להלכה למעשה. אפשר שעל יסוד זה נאמר שברכס בשפע ברכות שחלקם בעולמות רוחניים

ולעתיד לבוא **(מלבי"ם: תורה אור)** וחלקם בעולם המעשה כפי שמתבטא בברכותיו.

[ספרי דב' וזאת הברכה פיסקא שמב] [מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק לז]

עשרה נקראו **אִישׁ הָאֱלֹהִים** משה. אלקנה. שמואל. דוד. עדו. שמעיהו. אליהו. אלישע. מיכיהו. (עמוס) [אמוץ]:

אִישׁ הָאֱלֹהִים – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן נביאים שהתרכו על משה

